

Hattulan kunta

kirjaamo@hattula.fi

Lausuntomme Niinimäen tuulivoimaosayleiskaavan luonnokseen

Ohessa yhdistyksemme lausunto kaavaluonnokseen.

23.4.2025

Renkajärven suojeluyhdistys ry

Matti Honkajuuri
Puheenjohtaja

Pentti Mansukoski
Tuulivoimavaltuutettu

Yleistä Niinimäen tuulivoimahankkeesta

Tuulivoimaosayleiskaavan laatiminen on aloitettu Myrsky Energia Oy:n aloitteesta elokuussa 2023. Syyskuussa 2023 kunta on tehnyt kaavoitussopimuksen Niinimäen Tuulivoima Oy:n kanssa.

Yhdistyksemme on lähettänyt lausunnon kaavan OAS:aan 29.4.2024.

Samaan aikaan tämän lausunnon kanssa lähetämme Elylle lausuntomme Niinimäen YVA-selostukseen.

Etelä-Hattulan vaihtoehtoinen kehittäminen

Kunnan päätöksenteon kannalta on tärkeä tietää, *mihin* valmisteilla olevan kaavan tavoitteena olevaa tilannetta verrataan. Meille annetun tiedon mukaan kunta teki kesällä 2023 kaavoituksen aloittamispäätöksensä, koska haluttiin sitä kautta selvittää mahdollisen tuulivoimala-alueen vaikutukset mahdollisimman hyvin ja harkittuja päätöksiä voitaisiin sen jälkeen paremmin tehdä.

Onkin olennaista kysyä, mihin tilanteeseen tuulivoimala-alueen vaikutuksia verrataan?

Perinteinen tarkastelu niin kaavoituksessa kuin YVA-selvityksessä tehdään niin, että arvioidaan suunnitellun muutoksen jälkeistä tilaa nykytilanteeseen (YVA:ssa "VEO"). Koska tämä osayleiskaava ja sen pohjalta mahdollisesti toteutettavat tuulimyllyt muuttaisivat radikaalisti kyseisen ympäristön ja sen käytön laajalta alalta, samalla suljetaan pois muita alueen kehittämismahdollisuuksia. Päätös voi muuttaa Etelä-Hattulan pysyvästi.

Onkin hahmotettava, millaisia vaihtoehtoisia kehittämismahdollisuuksia kyseinen alue tarjoaa, ja laadittava sen mukainen skenaario vertailukohdaksi, kun kaavan vaikutusarviointeja aikanaan tehdään. Niinimäen kohdalla nykytilanne ei anna oikeaa vertailukohtaa, koska aktiivisella kehittämisellä koko alueesta on mahdollista saada paljon nykyistä houkuttelevampi.

Olemme vakuuttuneita, että Takajärven, Hyrvälän, Kouvalan, Rengon/Kuittilan ja Sotkajärven rajaamalla laajalla alueella voidaan historiaan, viimeisten 15 vuoden työhön ja monien eri yhdistysten yhteistyöhön nojautuen luoda ainutlaatuinen ympäristö, joka 10–15 vuoden kuluttua:

- Tarjoaa työtä kymmenille paikallisille, pienille yrityksille mökki-, huolto-, rakennus-, hyvinvointi- ja majoituspalveluiden alalla.
- On yksi Etelä-Suomen houkuttelevimmista sijainneista vapaa-ajan asumiseen ja etätyöskentelyyn. Alueen sijainti on poikkeuksellisen sopiva monipaikkaiseen asumiseen.
- Tarjoaa retkeilymahdollisuuksia kaikille hattulalaisille ja ulkopaikkakuntalaisille.
- Tarjoaa pyöräily- ja vaellusreittejä yhdelle Etelä-Suomen suurimmista hiljaisista alueista.
- Tarjoaa monipuolisia majoituspalveluja.
- Kasvattaa Hattulassa vakituisesti asuvan väestön määrää.
- Mahdollistaa kunnan palveluja kuten kyläkoulun ylläpidon.
- Parantaa Hattulan taloutta, kuntaimagoa ja asukkaiden tyytyväisyyttä.

Kolme olennaista eroa verrattuna alueen tuulivoimalakäyttöön ovat:

- Hyvin varmallalla pohjalla oleva kysyntäennuste: luonnonrauhan etsimisen kasvu, etätöiden jääminen osaksi työelämää ja mökkiläisten keski-ikänsä nousu ja siihen liittyvä palvelukysynnän kasvu <→> tuulivoimaan liittyvät erittäin suuria epävarmuustekijöitä.
- Riskitön kehitys pienin askelin, olemassa olevaan ympäristöön ja toimintaan pohjautuen <→> tuulivoima-alueen rakentaminen tuhoaisi puheena olevan alueen peruuttamattomasti.

- Kasvava positiivinen kierre, esimerkiksi taloudelliset hyödyt kasvavat vuosien kuluessa <→> tuulivoima-alueen hyödyt toteutuessaankin pienenisivät jatkuvasti ajan kuluessa.

Kunnan vastuusta ja paikallisdemokratiasta

Haluamme kiinnittää erityistä huomiota myös siihen, että kaavoitus ja vahvistettavat kaavat ovat kunnan vastuulla. Valmistelevien virkamiesten tulee ohjata ja valvoa kaavoitustyötä ja varmistaa niin käytettyjen tietojen kuin kaavoitusasiakirjoissa annetun kuvan oikeellisuus ja kattavuus. Nyt käsillä olevassa kaavaselostuksessa ja lukuisissa liiteselvityksissä on merkittäviä virheitä ja puutteita. Kunta on vastuussa asukkaille aiheutetuista taloudellisista menetyksistä, jos rakentaminen on kunnan hyväksymän kaavan mukaista.

Asukkaiden mielipiteet on ohitettu ja jätetty kokonaan huomiotta. Lähiympäristön eli 10 km säteellä asuvien näkemyksistä ei voi olla epäselvyyttä. Kunnalle toimitettiin 14.3.2023 tuulivoimalasuunnitelmia vastustava kannanotto, jonka allekirjoitti 449 henkilöä. Osayleiskaavan OAS keräsi 125 vastustavaa mielipidettä, YVA-ohjelma vastaavasti 144 mielipidettä ja myös Hämeen liiton koko Kanta-Hämeen kattavaan vaihemaakuntakaavan OAS:aan saaduista 40 mielipiteestä 35 oli Niinimäen tuulivoimaa vastustavia. Niinimäen kaavaluonnoksen valmistelun yhteydessä tehtyyn asukaskyselyyn tuli 691 vastausta, joista 88 % vastusti tuulivoimalaa ja 6 % kannatti sitä. **Silti asukkaiden mielipiteet ohitetaan täysin.** Kaavaluonnoksen liitteenä olevat vastineet annettuihin mielipiteisiin eivät ole asiallisia eivätkä hyväksyttäviä.

Kaavakonsultin ja hankeyhtiön näkemykset pohjautuvat vain ansaittaviin euroihin ja ovat siksi ymmärrettäviä, kunnan suhtautumista emme ymmärrä.

Kaavaluonnoksen keskeinen puute on **paikallistuntemuksen puuttuminen**. Kaavakonsultit ja ympäristövaikutusten arvioinnista vastaavat eivät ole perehtyneet lähialueeseen kuin enintään kirjoituspöytätyönä. Harhaanjohtavat ilmaisut toistuvat samanlaisina kuin ne esitettiin OAS-vaiheessa, vaikka lukuisat lausunnot ja mielipiteet ovat nostaneet ongelmakohtia esiin.

Yleistä YVA-selostuksesta

YVA-selostuksen johtopäätökset kulminoituvat vaikutusarvioihin. Erityyppisten vaikutusten saamiseksi yhteismitallisiksi arviot päätyvät aina tiettyihin, vaikutusta kuvaaviin sanoihin. YVA-ohjeistuksen "pahin" kielteinen vaikutustermi eli **"erittäin suuri kielteinen"** on suljettu kokonaan pois käytöstä tämän hankkeen kohdalla. Kaikkein pahimmissakin vaikutuskohdissa Ecobion arvio päättyy enintään suuren kielteiseksi. Tällä on olennainen merkitys tulosten tulkinnan ja johtopäätösten kannalta.

Asiasta keskusteltaessa YVA-työstä vastannut Ecobion Masi Mailammi vetosi siihen, että skaalaus perustuu kokemukseen ja muihin YVA-hankkeiden muutosvaikutuksiin.

"Jäteasemalla voi olla johonkin kohteeseen erittäin suuri kielteinen vaikutus, mutta ei tuulivoimaloilla."

Mielestämme tämä on täysin virheellinen lähtökohta arvioinnille. Arvioinnin lähtökohtana on alueen nykyinen tilanne, herkkyys ja mahdollisen muutoksen eli vaikutuksen suuruus, ei vertailu muihin ympäristövaikutuksia aiheuttaviin hankkeisiin. Suomen Ympäristökeskuksen julkaisussa (39:2015) kootaan yhteen hyviä käytäntöjä ympäristövaikutusten arvioinnista (IMPERIA-hanke). Siinä ei puhuta sanallakaan absoluuttisesta asteikosta tai Ecobion tarkoittamasta vertailusta. "Ydinonnettomuus on hyvin paha, siksi tuulivoimala voi olla vain paha" on nähdäksemme täysin väärä lähestymistapa.

Renkajärven suojeluyhdistys vastustaa tuulivoiman kaavoitusta laajojen ympäristövaikutusten vuoksi

- Niinimäki on osa Hämeen järviyläntä, **Etelä-Suomen suurinta yhtenäistä, hiljaista metsäaluetta. Teollisen mittakaavan tuulivoimalat tuhoaisivat sen erityisluonteen.** Etelä-Hattula ja Hämeenlinnan länsiosat ovat samaa ylänkökokonaisuutta, johon kuuluvat myös Tammelan ja Lopen järviyläntä ja niiden kansallispuistot.
- Niinimäen hankealueella ja sen lähiympäristössä on **lukuisia luontoarvoja, joihin voimalat vaikuttaisivat kielteisesti.** Puhtaat ja hiljaiset latvajärvet ovat niistä yksi.
- Alue on myös hyvän saavutettavuutensa ansiosta **vakiintunut ja suositaan lisäävä vapaa-ajanvietto- ja virkistymisalue**, joka vaikuttaa monien ihmisten luontokokemukseen ja -käsitykseen ja jolla on sitä kautta merkittävä rooli suomalaisten – ei vähiten päättäjien – suhtautumiseen suomalaiseen, puhtaaseen luontoon ja sen hyvinvointimerkitykseen.
- **Lähialueen erämaamaisen luonteen – maiseman ja hiljaisuuden – rikkoutuminen estäisi noin 1 000 vapaa-ajan asunnon ja vakituisen asunnon käyttämisen siihen rentoutumis- ja rauhoittumistarkoitukseen, mihin ne on rakennettu ja hankittu.**
 - Nykyisessä hiljaisessa ja avarassa ympäristössä voimakkuudeltaan pienetkin äänet kuuluvat ja erottuvat selvästi. Kaukana työskentelevän metsäkoneen ääni erottuu hyvin, vaikka sen äänen voimakkuus olisi alle 30 dB(A). Voimaloiden siipien aikaansaama, muutaman sekunnin välein toistuva 300–500 Hz:n taajuinen, suihkukonemainen ääni erottuu äänimaisemassa selkeästi – vaikka senkin voimakkuus olisi vain 30 dB(A).
 - Voimaloiden ääni on useimmille ihmisille hyvin häiritsevä silloin, kun muu kohina (kuten vilkas tieliikenne tai ilmastointilaitteiden ääni) puuttuu kokonaan.
 - **Aivan erilaisiin olosuhteisiin perustuva raja-arvo 40 dB(A) ei ole relevantti raja häiritsevyyden – eli melun – kannalta.**
- Jättimäisten voimaloiden ja niiden vaatimien teiden **rakentaminen ja maanotto vaarantaisivat mm. Renkajärven vedenlaadun sekä järven ja Renkajoen luokituksen erinomaisena vesistönä.** Renkajärvi on syvä latvajärvi ja sen veden vaihtuvuus on hyvin hidas. Pienikin kuormitus aiheuttaa merkittävää tuhoa vuosikymmeniksi ja -sadoiksi.
- Monet myöhemmin lausunnossamme erittelemämme seikat osoittavat, että **mikäli hankkeen kaavoitusta jatketaan, sille on haettava sekä ympäristölupa että vesilupa.** Muutoin rakentamisen ja voimala-alueen toiminnan tehokas valvonta on mahdotonta. Asiaa korostaa ja alleviivaa se, että koko hanke toteutettaisiin ns. stand-alone-periaatteella, eli mikään vakavarainen ja energiantuotannossa kannattavasti toimiva, hyvämaineinen konserni ei olisi vastuussa ongelmien korjaamisesta, ainoa vastuutaho olisi hankeyhtiö, joka on heti alussa ylivelkainen ja toimii ilman minkäänlaista vakavaraisuutta. Tämä on mitä suuremmassa määrin myös kunnan ja maanomistajien intressissä.

Vaatimuksemme

Vaadimme, että

- Tuulivoimaosayleiskaavan valmistelu pysäytetään välittömästi.
- Hattulan kunnanvaltuusto tekee Etelä-Hattulan aluetta koskevan linjauksen, jossa todetaan alueen luonne ja merkitys koko Hattulan ja Kanta-Hämeen tulevaisuuden kannalta.
- Kunta sitoutuu kunnanvaltuuston päätöksellä kehittämään Etelä-Hattulaa ja sen elinvoimaa yhteistyössä asukkaiden kanssa pohjautuen alueen nykyisiin vahvuuksiin: erämaamaisuuteen, hiljaisuuteen, puhtaisiin vesistöihin.
- Mikäli Hattulan kunta ei tee em. päätöksiä vaan kaavan valmistelua jatketaan, hankkeelle tulee vaatia ympäristölupa ja siihen määräykseksi enintään 30 dB(A) äänenvoimakkuuden maksimiarvo tai vaihtoehtoisesti 3 km:n etäisyys voimaloista lähimpään asuntoon.

Pyydämme lähettämään kunnan perustellun vastineen sähköpostiosoitteeseen pentti.mansukoski@elfhill.fi tai osoitteeseen Renkajärven suojeluyhdistys ry, c/o Pentti Mansukoski, Niittymaantie 13 C 24, 02200 Espoo, heti vastineen valmistuttua ja hyvissä ajoin ennen Niinimäen yleiskaavan ehdotuksen viemistä kunnanhallitukseen ja kunnanvaltuustoon.

Pyydämme, että tämä mielipide otetaan huomioon myös muistutuksena mahdollisessa ehdotusvaiheen kuulemisessa.

Lisäksi pyydämme myös tiedon valtuuston mahdollisesti tekemästä kaavan hyväksymispäätöksestä valitusosoituksineen.

Alla olevat yksityiskohtaiset huomiotimme kaavaluonnoksesta ja sen ympäristövaikutusten arvioinnin pohjana olevasta YVA-selostuksesta ja sen eri selvityksistä ovat kiinteä osa tätä lausuntoa, ja pyyntömme vastineesta koskee myös kaikkia niitä huomioita.

Pyydämme kiinnittämään aivan erityistä huomiota kohtiin **10. Maisema** (s. 12) ja **22. Melu** (s. 22).

Yksityiskohtaiset huomiotimme ympäristövaikutusten arvioinnin kattamista asiakokonaisuuksista esitämme viitaten YVA-selostuksen eri kohtien numerointiin ja otsikointiin. Kaavaselostuksessahan yritetään kuvata ensin eri asiakokonaisuuksien nykytilaa ja vasta paljon myöhemmin voimaloiden arvioituja vaikutuksia, YVA taas kattaa koko asiakokonaisuuden nykytilan ja vaikutusarvion kerralla. Alla ruskeat otsikot viittaavat siten YVA-selostuksen otsikointeihin.

Osa I: Hankkeen kuvaus

Kaavaselostus, YVA-selostus ja koko kaavoitusprosessin yhteydessä tehty, hanketoimijan maksama viestintä maalaa Niinimäen ympäristöä harvaan, jos ollenkaan asutuksi metsäalueeksi. Todellisuudessa Niinimäen lähialueella ja tuulivoimaloiden haittavaikutusalueella asuu kesäsesongin aikaan varovasti

arvioiden saman verran ihmisiä kuin Iittalan taajamassa tai mikä oli Rengon koko väkiluku ennen liitosta Hämeenlinnaan. Asutuksen Hattulaan ja Kanta-Hämeeseen tuoma elinvoima on merkittävä.

Kuulutettu kaavaluonnos- ja YVA-materiaali antaa nähdäksemme tarkoituksellisesti virheellisen ja harhaanjohtavan kuvan kyseisestä tuulivoimahankkeesta, sen taustasta, nykytilanteesta ja purkamisesta käytön loputtua. Vetoamme kuntaan ja Hämeen Elyyn, että tähän harhaanjohtavuuteen puututaan ja että päättäjille annetaan puolueettomampi kuva hankkeesta.

Mielestämme hankekuvauksen keskeisimmät harhaanjohtavuudet liittyvät näihin asiakokonaisuuksiin:

- 1. Vaihtoehtojen kuvauksessa käytetään edelleen – kuten YVA-suunnitelmassakin – vaihtoehtoa 0, joka pyrkii vain esittämään nykytilan säilyttämistä.** Selvitys ei siten huomioi vaatimustamme siitä, että ennen vaihtoehtojen vertailua tulee laatia todellinen vaihtoehto tuulivoimalasuunnitelmille, sellainen, jossa koko Etelä-Hattulan aluetta kehitetään aktiivisesti kunnan ja paikallisyhteisöjen yhteistyönä pohjautuen alueen nykytilaan. Olemme varmoja, että tuollainen vaihtoehto olisi ympäristövaikutuksiltaan hyvin positiivinen niin luonnon kuin asukkaidenkin kannalta. Tällainen vaihtoehto pitää muodostaa ja arvioida ennen Niinimäen eri vaihtoehtojen vertailua.
- 2. Hankevaihtoehtojen kuvauksessa (ja myös myöhemmin) pyritään systemaattisesti antamaan kuva, jonka mukaan Hämeen Liitolla olisi velvollisuus hyväksyä esillä oleva hanke ja merkitä Niinimäen ja Rengontiennummen alueet tekeillä olevaan vaihemaakuntakaavaan.** Vuonna 2022 viimeksi päivitettyä FCG:n tuulivoimaselvitystä ei tehty vaihemaakuntakaavaa varten vaan itsenäisenä, alustavana ja karkeana selvityksenä ja sitä käytetään yhtenä vaihemaakuntakaavan valmistelutyön monista taustamateriaaleista.

FCG:n selvityksessä listattiin yhteensä 31 potentiaalista tuulivoima-aluetta, joista Niinimäki ja Rengontiennummi olivat kaikkein huonoimmin tuulivoimatuotantoon sopivien joukossa – minkä nyt käsillä olevat selvitykset unohtavat mainita. Keskeiset huolenaiheet olivat jo silloin samoja, jotka ovat nyt näkyvissä mm. hankkeiden hyvin laajana ja yksimielisenä vastustuksena – teollisen mittakaavan voimaloiden sijoittaminen näille alueille yksinkertaisesti tuhoaa nämä nyt ainutlaatuiset ja hyvin arvostetut alueet. YVA-selostuksen logiikalla kaikki FCG-selvityksen 31 aluetta tulisi merkitä maakuntakaavaan.
- 3. Myrsky Energia Oy:stä ja sen roolista annetaan valheellinen kuva.**

Myrsky-konserni ei ole rakentanut valmiiksi yhtään tuulivoimalaa, eikä sen yhdessäkään hankkeessa ole vahvistettua kaavaa.

Myrsky toimii puhtaana hankekehittäjänä. Tässä toimintamallissa yhtiö etsii sopivan maa-alueen, tekee maanvuokrasopimuksia ja käynnistää kaavoituksen. Viimeistään kaavoituksen käynnistyessä se pyrkii myymään hankeidean eteenpäin sijoittajalle.

Niinimäen hankkeen kaavoitusaloite hyväksyttiin Hattulan kunnanhallituksessa kesäkuussa 2023. Jo kolme kuukautta aiemmin Myrsky Energia oli tehnyt tanskalaisen rahastoyhtiön kanssa yksityiskohtaisen sopimuksen, jonka mukaisesti Niinimäen hankkeen taloudellinen riski ja mahdollinen tuleva hyöty siirrettiin CIPV -rahastolle. (Sopimus ei luonnollisesti ole julkinen, mutta tapahtumaketju on pääteltävissä kaupparekisteri-ilmoituksista.) Sovittu järjestely toteutettiin joulukuussa 2023 ja Myrsky Energia kirjasi siitä jo silloin merkittävän voiton, joka yhdessä samaan aikaan myytyjen, muiden Myrskyn aloittamien hankkeiden kanssa toi Myrsky Energialle 26,8 Me:n verotettavan tuloksen vuodelta 2023. Yhtiö maksoi siitä 5,5 Me tuloveroa vuonna 2024. Tämä Myrsky Energian mm. Niinimäestä jo 2023 kotiuttama voitto on myös jaettu jo omistajille heti 2024 – muuten näin iso vapaa oma pääoma ei ole voinut hävitä yhtiöstä. Maaliskuussa 2025 yhtiö nimittäin ilmoitti kaupparekisteriin, että sen osakepääoma oli

menetetty. Käytettävissä olevien tietojen mukaan Myrsky Energia Oy on vastuussa Niinimäen hankkeesta vain siltä osin, mitä sen, CIPV -rahaston ja rahaston kokonaan rahoittaman Niinimäen Tuulivoima Oy:n välisissä konsultointi- ja/tai palvelusopimuksissa on sovittu.

Myrsky Energia Oy:n talousjohdon mukaan vuoden 2023 tilinpäätös ei ollut valmistunut edes vielä maaliskuussa 2025, vaikka kirjanpitolain mukaan sen olisi pitänyt olla valmis, hyväksytty ja toimitettu PRH:lle kesäkuun 2024 loppuun mennessä. Yhtiön taloudellinen tila on epäselvä.

Hankekuvauksessa todetaan, että Myrsky Energian henkilöstöllä on ollut keskeinen rooli tuulivoimahankkeissa koko sen ajan, kun Suomeen on rakennettu kaupallista tuulivoimaa. Yhtiöllä on lähes 50 henkilön organisaatio, mutta näin voitaneen perustellusti väittää vain kahden hallituksen jäsenen kohdalla. Ylivoimainen valtaosa hankkeiden kanssa työskentelevistä omaa alle kolmen vuoden kokemuksen tuulivoimahankkeista, eivätkä he ole olleet aiemmin vastuussa tuulivoimaloiden (tai muidenkaan isojen hankkeiden) rakentamisesta.

4. **Hankealueella on tarkoitus käyttää 130 000–166 000 m³ mursketta ja louhetta teiden, myllyalueiden ja nostoalueiden rakentamiseen.**

Maa-aineksen hankkimista ei ole katettu YVAssa eikä kaavaselostuksessa, koska laki ei sitä edellytä. Eri yhteyksissä mainitaan, että se hankitaan hankealueelta, mutta tarkemmin suunnitelmaa ei kerrota. Maa- ja kallioperäselvityksen mukaan hankealueella on vain erittäin pieniä kallionyppylöitä, joiden kohdalla poistettavaa pintamaata olisi "vain" metri. Nuo kohdat sijoittuvat aivan nyt löydetyn entisen torpparikylän lähimaastoon, mikä on ongelmallista mm. arkeologisten lisäselvitysten kannalta, puhumattakaan esimerkiksi pintavesi- ja pohjavesiriskeistä. Muualla hankealueella pintamaakerros on noin 10 m, lukuisten soiden kohdalla enemmän.

Maa-ainesta koskeva teema on ilmeisesti tarkoitus piilottaa kokonaan. Jos suunnitelmissa on kuitenkin tarkoitus perustaa louhimo hankealueelle, sillä on merkittävä vaikutus meluun, pohja- ja pintavesiin sekä luontoon – kiviaineksen hankinta (kuten luonnollisesti myös betonin hankinta) pitääkin sisällyttää hankekokonaisuuteen.

5. **Selvityksessä todetaan, että käyttöajan jälkeen voimalat puretaan ja kierrätetään.**

Myös voimaloiden siivet voitaisiin tämän mukaan kierrättää kokonaan. Se saattaa olla joskus teknisesti mahdollista, mutta tulisi olemaan erittäin kallista – voimalat ja siivet ovat kooltaan moninkertaisia verrattuna 2021 KiMuRa-hankkeen kierrätyskokeilussa käytettyihin, vuonna 1999 rakennettuihin 1 MW:n voimaloihin. Tulevaisuudessa myllyjen siipien määrä on Suomessa hyvin suuri – löydetty erikoisbetoniratkaisu tuskin tarjoaa riittävää kierrätysmarkkinaa.

Selvityksessä todetaan myös, että "tuulivoima-alueen jälkeistä käyttöä suunniteltaessa määritellään, voidaanko esimerkiksi kaapeleita ja betoniperustuksia jättää alueelle voimaloiden käytöstä poistamisen jälkeen". Lisäksi tuodaan esiin, että perustusten jättämistä paikoilleen voidaan harkita ja että joka tapauksessa noudatetaan aina senhetkistä lainsäädäntöä.

Suunnitelmissa pitää lähteä varovaisuusperiaatteesta. Kunnan ja Elyn on pidettävä oletuksena sitä, että maahan ei voi jättää teräsbetonirakenteita ja ne on poistettava voimaloiden toiminnan loputtua. Perustusten purkamisen ympäristöhaitat pitää ottaa mukaan ympäristövaikutusten arviointiin ja purkamisen kustannuksiin pitää varautua etukäteen niin, ettei purkaminen jää missään olosuhteissa maanomistajan ja/tai kunnan kustannettavaksi.

Sama purkamiseen liittyvä suunnitteluvaihtoehto ja siihen varautuminen koskee myös kaapelointeja.

"Tuulivoimaloiden ja muiden rakenteiden poistamisesta sekä hankealueen voimalapaikkojen maisemoinneista vastaa Niinimäen Tuulivoima Oy tai sen hetkinen omistaja." Tämä ei mitenkään voi riittää vakuutukseksi purkamisesta, vaan siihen on sitouduttava ja varauduttava myös taloudellisesti. Niinimäen Tuulivoima Oy:llä ei ole nyt eikä tule koskaan olemaankaan riittävää varallisuutta purkamisvastuun kantamiseksi. Koko yhtiö rahoitetaan velalla ja kaikki tuotto siirtyy rahoittajalle.

Kunnan on vaadittava, että todelliset, kaikki voimalarakenteet kattava purkamissuunnitelma ympäristövaikutusten arviointineen tehdään nyt – ennen kuin kaavaa voidaan käsitellä, saati hyväksyä – ja että ulkopuolisen tahon arvioimat purkamiskustannukset rahastoidaan ennen rakennusluvan myöntämistä. Ulkopuolinen taho tarvitaan siksi, että maanvuokrasopimuksissa nyt määritetty purkuvakuus on liian pieni – pelkän voimalan purkamisessa tarvittavan nosturin kustannus ylittää selvästi nyt tarjotun maksimivakuuden. Lisäksi vakuudenjärjestäminen vasta voimalan toimiessa on kestämaton malli.

Osa III: Hankkeen todennäköisesti merkittävät ympäristövaikutukset

7. Luontodirektiivin liitteen IV(A) lajit ja muu huomionarvoinen eläimistö

Hankealueen nykytila on varsin huonosti tunnettu. Se johtuu ensisijaisesti siitä, että asutus keskittyy ympärillä olevien järvien rannoille eikä hankealueen läpi kulje kuin yksi tieyhteys – havaintojaan Laji.fi-palveluun ilmoittavia, aktiivisia luontoharrastajia ei alueella liiku kovin montaa. Tätä lisää vielä alueelle ominainen "impivaaralaisuus" – oman alueen tiedoista ei aina auliisti raportoida, saati kerrota julkisesti. Kolmanneksi alue on hyvin rikkonainen, eri luontotyyppejä esiintyy lukuisia koko alueella, mutta alueet ovat laajan talouskäytön seurauksena pieniä ja usein vaikeasti löydettäviä.

Jotta eri eläinlajeista saadaan riittävästi tietoa, käytännön kartoitusta tulee tehdä laajasti ja kattavasti. Tätä työtä ei ole kaikilta osin tehty asianmukaisesti ja selvityksiä pitääkin täydentää edelleen.

7.2. Nykytila

Liito-oravakartoitus on puutteellinen. Hankealueella kartoitusta tehtiin yhtenä päivänä keväällä 2023 ja maastoselvitykseen käytettiin 12 tuntia. Sinä aikana yritettiin kartoittaa 11 kohdetta ympäri hankealuetta. Kaikkia liito-oraville soveltuviksi todettuja elinympäristöjä ei kuitenkaan kartoitettu edes hätäisesti, vaikka ne sijaitsevat suunniteltujen tuulimyllypaikkojen välittömässä läheisyydessä. Muutettujen sähkönsiirtolinjausvaihtoehtojen kohdilla kartoitusta ei tehty lainkaan.

Viitasammakon potentiaalisilla lisääntymispaikoilla käytiin vain kerran, vaikka ohjeistuksen mukaan paikoilla pitää kahdesti erityisesti silloin, jos ensimmäisellä kerralla ei saada havaintoja. Sähkönsiirtoreiteillä ensimmäinen kierros tehtiin liian myöhään (soidinaika oli jo ohi) – eikä toista kierrosta pidetty siksi tarpeellisenä: logiikka on aika ontuva, ehkä tuossa tilanteessa pitää kartoittaa seuraavana vuonna eikä vain todeta epäonnistuminen.

Lepakoiden esiintymisen kartoituksessa taas oli kova kiire. Lisääntymisyhdyskuntia tai muita merkittäviä kohteita on voinut jäädä havaitsematta. Mahdollisia lisääntymisyhdyskuntien sijainteja ei ehditty jäämään tarkkailemaan – silti tärkeäksi lepakkoalueeksi tunnistettu Heinisuonojan ympäristö määriteltiin vain läpikulkupaikaksi, luokan III monimuotoisuutta tukevaksi kohteeksi, joka ei ole lain

suojaama. "Sattumalta" juuri samaan alueeseen suunnitellaan kohdistuvan niin voimala-alueen laajaa maanrakennusta kuin kaikkien sähkönsiirtoreittien rakentaminenkin. Kuin kukkasena työn kattavuudelle merkittävä osa lepakkoselvityksen passiivitallentimien keräämästä datasta menetettiin laitteiston käyttövirheen vuoksi.

Ilves on tunnetusti yleinen kaikkialla hankealueen ympäristössä ja myös hankealueella. Asukkaat ovat myös useita poikuehavaintoja. Suurpetoselvitys on erittäin ylimalkainen ja sitä varten tehdyt maastotyöt hyvin pinnallisia. Vaikka ilvekset voivat liikkua ihmisasutuksen läheisyydessä, pesintä tapahtuu kaukana asutuksesta ja pesäpaikkaa on usein hyvin vaikea löytää. Koko lähialueen asutuksen sijoittumisesta ja lukuisista havainnoista voi päätellä, että hankealue on todennäköistä pesintäaluetta ja tuulivoimaloiden sijoittaminen sinne karkottaisi pesinnät useiden kilometrien päähän. Kun Etelä-Hattulan järvet ja metsät ulottuvat lähes koko hiljaisen järviylängön poikki, ilvesten pesintämahdollisuudet kärsisivät huomattavasti, jos tuulivoimalat rakennettaisiin.

Kirjopapurikon esiintymisen kartoitus ei myöskään vaikuta kattavalta, vaan sitä on tehty vain karttatarkastelun perusteella todennäköisiksi arvioituilla elinympäristöillä. Selvityksen yksityiskohdat ja tulokset on esitetty vain viranomaisille esitetyssä liitteessä.

7.5. Vaikutusalueen laajuus ja herkkyys

Kiinnitämme huomiota siihen, että tuulivoimaloiden vaikutusalueet liitteen IV lajeihin ovat varsin laajat. Luken julkaiseman selvityksen vaikutukset ovat tätäkin laajempia eläinten karttaessa tuulivoimala-alueita.

Kyseenalaistamme aivan erityisesti liito-oravan, viitasammakon, lepakon ja ilveksen herkkyysien arvioinnin esitetyn pieniksi.

7.6. Arvio vaikutuksista ja hättävien vaikutusten lieventäminen

Vaikutusarviointeihin vaikuttavat tietenkin puutteelliset selvitykset lajien esiintymisestä, emmekä toista niitä näkökohtia tässä. On väärin todeta faktana esimerkiksi, että *"lähin elinympäristö sijaitsee 160 metrin päässä hankealueesta"*, jos kartoitusta ei ole tehty kunnolla.

Vaikutusarvioissa on huomioitu vaikutusten lieventämiskeinot. Pääosa niistä liittyy maanrakentamisen toteuttamiseen optimaalisella tavalla. Tämän valvomiseksikin hankkeelle pitää hakea **ympäristölupa**, muutoin virheelliseen toimintaan on mahdotonta puuttua ja korjausvaatimusten esittäminen johtaa vain pitkiin prosesseihin, joiden aikana kaikki vahinko olisi jo syntynyt.

Mm. ilveksiin kohdistuvien vaikutusten voimakkuus on arvioitu olennaisesti liian pieneksi erityisesti todennäköisten pesintöjen vuoksi.

Rakentamisen vaikutukset vesieliöistöön ovat todennäköisesti huomattavasti esitettyä suuremmat. Heinisuonoja on suurin Takajärven laskeva oja, ja maansiirtotyöt tulisivat olemaan hyvin suuria sen ympäristössä. Herkällä ja suoperäisellä alueella humuksen ja kiintoaineksen kulkeutuminen Heinisuonojaan, sieltä edelleen Takajärven ja Alajokeen on todellinen ongelma. Vaikutus veden laatuun ja sitä kautta vesieliöistöön ei ole vähäinen, pikemminkin **suuri tai erittäin suuri**.

Muut eläinlajit kuten hirvi välttelevät tutkitusti tuulivoimala-aluetta. Hanke vaikuttaisi toteutuessaan merkittävästi eläinten liikkumismahdollisuuksiin.

7.7. Arvioinnin epävarmuustekijät

Kuten selvityksessäänkin todetaan, vaikutusten arvioinnin virhelähteet liittyvät käytetyn tiedon laatuun ja määrään ja menetelmien luotettavuuteen. **Nähdäksemme käytetyn tiedon laatu ja määrä eivät täytä huolellisen selvityksen vaatimuksia vaan jättävät aivan liikaa tilaa perusteettomalle arvioinnille, joka ei edes lähtökohtaisesti voi olla puolueetonta.**

8. Linnusto

8.2. Nykytila

Linnustoselvitys ei onnistu kartoittamaan läheskään koko kuvaa etenkin niistä lajeista, jotka kärsisivät eniten Niinimäen hankkeesta.

Kaakkuri on yksi tässä mielessä olennaisimmista lajeista. Itse arviointiselvitys tuo esiin FINIBAn ja MAALIn harvalukuiset merkinnät ja myös tehdyn linnustoselvityksen teksti kaakkurin esiintymisestä on hämmentävää luettavaa – kaakkureiden ylilentoja on onnistuttu havaitsemaan olennaisesti todellista määrää vähemmän.

Asukkaiden tiedossa on **lukuisia kaakkureiden pesintälampia**. Hankealueen eteläpuolella niitä on ainakin viisi, länsipuolella kolme ja pohjois-/koillispuolella ainakin kolme – kaikki alle viisi kilometriä hankealueesta. Nämä lammet ovat tulleet esille asukaskeskusteluissa ilman, että asukkaiden keskuudessa olisi tehty systemaattista selvitystä. Asukkaiden havainnot vahvistavat myös, että kaakkurit eivät läheskään aina lennä ruoanhakuun lähimmälle isolle järvelle, vaan hankealueen eteläpuolella pesivien kaakkureiden lentosuunta voi olla kohti Takajärveä ja vastaavasti Takajärven lähellä olevalta lammilta lennetään Renkajärvelle kalaan.

Aivan vastaava tilanne on **sääksien** kohdalla – ilmeisesti se on sensitiivinen laji ja kaikki mahdollinen tieto pidetään salassa – edes lajin nimeä ei mainita julkisessa selvityksessä. Esimerkiksi Renkajärven ranta-asukkailla on joka kesä lukuisia, usein päivittäisiä havaintoja sääksistä, jotka lähtevät saaliinsa kanssa kohti hankealueen koillis- tai itäpuolella, tai Renkajärven eteläpuolella sijaitsevia soita.

Kaakkureiden ja sääksien lentoja yli hankealueen tapahtuu lukuisia, todennäköisesti satoja päivittäin lähes koko kesän ajan.

Kuten jo kohdan 7. kommenttien alussa totesimme, alueen asukkaat eivät ilmoita havainnoistaan aktiivisesti esimerkiksi Laji.fi- tai Tiira.fi-palveluun. Taustalla on tarve pitää herkäsi koettu lajitieto vain rajatussa piirissä. **On tärkeätä, että ympäristöä laajasti tuhoavan hankkeen arvioinnissa nojaututaan paikallisten asukkaiden tietoon ja osaamiseen** – Niinimäki lienee tyypiesimerkki ruuhkaisen Etelä-Suomen alueesta, josta on vain vähän ja puutteellista tietoa vakituisten asukaskunnan ja pitkäaikaisen vapaa-ajanasukaskunnan ulkopuolella.

Sähkönsiirtoreittien pesimälinnustoselvitys epäonnistui, kun suuri määrä tallennettua dataa menetettiin puhelinrikon johdosta. Olisi kestänyt, jos suuren ja ympäristöä rajusti muokkaavan hankkeen kaavoitus- ja selvitysprosessi etenisi huolimatta tällaisista olennaisista puutteista. Tiedon keräyksessä syntynyt ongelma luonnollisesti siirtää selvitystyön toteutettavaksi myöhemmin, tässä tapauksessa seuraavana vuonna. Tämän YVA-selvityksen kohdalla näitä erehdyksiä, virheitä ja ongelmia on ollut useita.

Selostuksessa viitataan tutkimuksiin, joissa on havaittu häiriövaikutuksia hyvin laajalla alueella. On huomattava, että kaikki lajiselvitykset rajautuvat nyt hankealueeseen. Jos ja kun häiriövaikutus on tutkimusten mukaan jopa 5 km, tulisi kaikki lajitiedot kartoittaa lähialueelta ainakin 5 km:n etäisyydelle hankealueesta.

8.6. Arvio vaikutuksista, yhteisvaikutuksista ja haittavaikutusten lieventämismahdollisuuksista

Tämä kohta 8.6 eli linnustoon liittyvän arvioinnin epävarmuustekijät avaa hyvin lähtötietojen eli tehdyn selvitystyön heikkoa kattavuutta ja sen mukanaan tuomaa epävarmuutta:

"Maastoselvitysten epävarmuustekijät liittyvät yhden kartoituskauden aikana tehtyjen tulosten yleistettävyyteen ja käytettävyyteen arvioinnissa. Selvitysten tulokset ovat näistä syistä suuntaa antavia. Erityistä epävarmuutta liittyy alueella esiintyviin yölaulajiin, sillä yölaulajalaskentaa ei toteutettu hankealueella. Sähkönsiirtoreitillä tehty yksittäinen yölaulajalaskentakierros toteutettiin toukokuussa, jolloin kaikkien alueen yölaulajien ei arvioida vielä saapuneen pesimäpaikoilleen. Sähkönsiirtoreittien vaikutusten arvioinnit sisältävät myös epävarmuutta, sillä reiteiltä selvitettiin ainoastaan pesimälinnustoa ja tarkistettiin pöllöjen tunnetut pesäpaikat. Näin ollen pöllöihin, metsäkanoihin, päiväpetolintuihin ja levähtiin kohdistuvat vaikutukset arvioitiin lähtötietojen ja luontoselvityksissä tehtyjen hajahavaintojen perusteella. Osa reiteistä myös muuttui luontoselvitysten valmistumisen jälkeen, eikä siten uusilla reiteillä ole tehty linnustoselvityksiä. Sähkönsiirtoreittien arviointia vaikeutti myös se, että noin puolilla havainnointipisteistä käytiin vain kerran. Hankealueen kartoitukset kohdistuivat hankealueelle, joka on määritelty kiinteistörajojen mukaan. Näin ollen tuulivoimaloiden vaikutusalue ylittää paikoin hankealueen ulkopuolelle, eikä tältä alueelta ole systemaattisesti kerättyä selvitysaineistoa. Lintutiedon vähäisyyttä pyrittiin kompensoimaan soveltamalla varovaisuusperiaatetta (LSL 9/2023 7 §) sekä hyödyntämällä karttatarkastelua."

(Lihavoinnit: Renkajärven suojeluyhdistys)

Tyvilamminnummin alueen voimalasijoittelua jouduttiin jo muuttamaan metsäkanalintujen soidinalueiden johdosta. Samaan alueeseen liittyy merkittävä linnusto-ongelma, koska se on tärkeitä pesintäaluetta myös petolinnuille (mehiläishaukka, kanahaukka, pöllöt). Lintuselvityksen mukaan jo rakentamisvaiheessa häiriövaikutukset ovat hyvin merkittäviä ja mm. puuston vähenemisen seurauksena vaikutukset ovat pysyviä – ottamatta vielä edes huomioon melun karkottavaa vaikutusta.

Nähdäksemme kielteiset vaikutukset lintudirektiivin lajeihin ovat **erittäin suuret** molemmissa voimaloiden sijoitusvaikutuksissa. Siirtolinjojen vaikutusarviointeihin liittyy erittäin suurta epävarmuutta.

9. Ekologiset yhteydet

Vaikka ekologisten yhteyksien nykytilan kuvauksessa mainitaan selkeästi

- tärkeä luode-kaakkosuuntainen hirvieläinten kulkuyhteys,

- Vuohiniemen ydinalue ja sen toimiminen hankealueen vieressä sijaitsevien Natura-alueiden välisenä yhteytenä,
- latvajärvien toimiminen tärkeänä vesistönä ja
- eläimistöön kohdistuva laaja karkotusvaikutus tunnustetaan,

vaikutusarvio päättyy kuitenkin vain kohtalaisen kielteisiin vaikutuksiin (paitsi VE1:n osalta suuriin kielteisiin vaikutuksiin rakentamisaikana). Perustuen laajaan pirstaloitumiseen, reunavaikutuksiin ja nykytilanteeseen verrattuna erittäin häiritsevään meluun **uskomme, että vaikutukset olisivat suuria tai erittäin suuria niin rakennusaikana kuin koko toiminta-aikanakin.**

10. Maisema, kulttuuriperintö ja arkeologinen kulttuuriperintö

FCG:n Hämeen Liitolle laatimassa raportissa tuulivoimaloille soveltuvista alueista Niinimäen hankealueen kattavan kohteen nro 17, silloiselta nimeltään "Valkeasuo", maisema-arvoja kuvattiin näin:

"Lähialueella, eli alle seitsemän kilometrin etäisyydellä hankealueesta sijaitsee valtakunnallisesti arvokas maisema-alue Hämeen Härkätie. Alle seitsemän kilometrin etäisyydellä hankealueesta sijaitsee valtakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö Kanajärven talo ja Hämeen Härkätie sekä 14 maakunnallisesti arvokasta maisema- ja kulttuuriympäristökohdetta. Lähialuevyöhykkeellä tuulivoimaluetta kohti suuntautuneissa avotiloissa tuulivoimala on todella hallitseva elementti maisemassa. Voimala on riittävän suurissa tuulivoimaluetta kohti suuntautuneissa avotiloissa huomiota herättävä elementti maisemassa."

FCG:n selvitys nostaa siis keskeiseksi sen, että tuulivoimaloista syntyisi tilaa hallitseva elementti.

Kielteiset maisemavaikutukset ovat **erittäin suuria**, eivät "suuria", koska hankealueen vieressä olevat latvajärvet ovat säilyneet erämaamaisina rantaan asti ulottuvine puustoineen – huolimatta hyvin runsaasta vapaa-ajan asutuksesta. Ainoita ihmisen rakentamia, maisemasta erottuvia elementtejä ovat muutamit 62–91 metrin korkuiset tukiasemamastot, jotka kuitenkin ovat keveitä, metrin levyisiä ristikkorakenteita ja jotka sijoittuvat hajanaisesti ympäri aluetta hyvin etäälle toisistaan.

Takajärvi-Renkajärvi-Sotkajärvialueen erityisyys liittyy kaikkein keskeisimmin maisemaan ja hiljaisuuteen. Siihen perustuvat sen suosio vapaa-ajanasumisessa ja niiden rikkominen tuhoaa alueen erityisyyden. Muutosherkkyys on erittäin suuri ja kokonaiskorkeudeltaan yli 100–150 metriä korkeiden voimaloiden sijoitus alueen keskelle aiheuttaa suuruudeltaan erittäin suuren muutoksen.

YVA-selvitys arvioi maisemavaikutuksen selvästi liian pieneksi. Koko maisemaselvitystä leimaa perehtymättömyys alueeseen.

Maisemaselvitys on myös Ympäristöministeriön ohjeen "**Maisemavaikutusten arviointi tuulivoimarakentamisessa**" (YM:n julkaisu 2024:29) vastainen eikä monelta osin noudata päivitettyä ohjetta. Esimerkiksi:

- Ohje kehottaa keskittymään arvioissa niihin alueisiin, joissa tuulivoimaloiden vaikutukset tulisivat olemaan suurimpia. Tehdyssä selvityksessä näin ei tehdä, vaan vaikutuksia vähätellään käyttämällä ylimitoitetusti palstatilaa kaukana sijaitseviin alueisiin, joihin jo etukäteen tiedetään kohdistuvan minimaalisia, jos mitään vaikutuksia.

- Tätä ja koko maisemaselvityksen painotusta kuvaa hyvin mm. se, että YVA-selvityksen liitteenä oleva yksityiskohtainen selvitys esittelee tarkasti ja monisivuisesti täysin epärelevantteja kohteita. Esimerkiksi valokuvia on panssarivaunuista, hautausmaan portista ja laululavasta – nopeasti laskien 42 kuvaa kohteista, joille Niinimäen hankkeella ei edes teoriassa voi olla maisemavaikutusta. Yhtään informatiivista maisemakuvaa ei esitetä lähialueesta, vaikka niitä on runsain mitoin saatavilla mm. lukuisten ilmakuvien muodossa. Yhtään kuvaa ei ole aluetta leimaavista näkymistä kuten esimerkiksi Renkajärven Jokiharjusta ja Vuohiniemen kylästä, Myllykylästä, Rimmilästä, Kapeesta, Luurilan rantamaisemista, Renkajärven saarista tai Takajärven metsäisestä rantamaisemasta, Kotsaaresta tai muista keskeisistä maisemakohteista. Miksi?
 - Havainnekuvia on piirrelty myös täysin epärelevantteista kohteista kuten Aulangon pihasta (ei vaadi pitkällistä pohdintaa arvata, etteivät myllyt näkyisi sinne). Sen sijaan relevantteja havainnekuvia on tehty aivan liian vähän.
 - Havainnekuvia pitääkin toteuttaa lukuisia lisää. Takajärven pohjoisrannalta on nyt vain yksi, Kotsaaresta tai Renkajärven saarista ei yhtään. Renkajärven länsirannalta on vain yksi kuva, senkin kuvauspaikka on valittu niin, että vaikka kaikki myllyt periaatteessa näkyvät, edessä oleva saari peittää lähimmät (ja suurimpina näkyvät) lähes kokonaan. Pieni siirtymä sivusuunnassa olisi muuttanut koko kuvan. Renkajärven ja Kynnösjärven väliseltä kannakselta olevan havainnekuvan hallitsevin elementti on pajukko, joka lähes peittää koko näkymän. Kuvauspaikasta 50 metriä vasemmalla on kylän uimaranta, jolta aukeaa järven yli esteetön näkymä kohti tuulimyllyjä. Tulkitsemme, että kuvauspaikat ovat tarkoitushakuisia ja ohjeen vastaisia.
- YM:n s.22 "*Samalla se (maisema) on tärkeä osa ihmisten elämänlaatua niin kaupungeissa kuin maaseudulla riippumatta siitä, onko se erityisen arvokkaaksi käsitettyä vai arkiympäristöä.*": YM:n nykyinen ohje painottaa sitä, miten yhteisö kokee tuulivoimaloiden aiheuttaman muutoksen. Tehty maisemaselvitys ei sitä tee.
 - YM:n s. 108 "*Vaikutuksia ja niiden kohdentumista voidaan havainnollistaa eri tavoin tuotettujen kuvien lisäksi esim. videoiden, virtuaalimallin, teemakarttojen tai poikkileikkausten avulla.*" Näin ei ole tehty YVA-selvityksessä vaan sen ulkopuolella toteutetussa ja julkistetussa muutamassa videoklipissä, jotka sinänsä paljon selvityksen havainnekuvia informatiivisempia, joskaan eivät kata läheskään kaikkia olennaisia paikkoja.
 - YM:n s. 111 "*Vaikka valokuviasovite voikin antaa hyvän käsityksen muutoksesta tietyllä näkymäakselilla, voi sen avulla kuitenkin olla vaikeaa kuvata vaikutusta maisematilassa kokonaisuutena. Maiseman tilallisen kokonaisuuden näyttävän ja sen luonnetta kuvaavan kuvauspisteen löytäminen voi olla haastavaa tai jopa mahdotonta. Lisäksi vähäisenkin kasvillisuus tai rakenteet lähellä kuvauspistettä peittävät näkymiä kohti tuulivoima-alueita*", "*Valokuviasovitteen, kuten muukin havainnollistava materiaali tulee tehdä niin, ettei uusien rakenteiden näkymistä vähätellä*" ja "***Tuulivoimaloita ei pidä pyrkiä häivyttämään kuvissa, vaan niiden näkymistä voidaan jopa jonkin verran korostaa, jotta kuva olisi luettavampi.***" Näitä kaikkia on jätetty noudattamatta.
 - s. 114 "*Valokuviasovitteen laaditaan usein maksimaalisen näkyvyyden alueilta katsehuunta suoraan kohti tuulivoimaloita. Videosovitteen avulla voidaan sen sijaan havainnollistaa maisematilassa liikkumista, jolloin samaiset tuulivoimalat saattavatkin sijaita sivussa tärkeimmiltä näkymäakseleilta ja myös mahdolliset näköesteet tulevat valokuviasovitetta paremmin esiin. Videosoviteissa myös liike saadaan mukaan havainnollistamaan materiaaliin. Tuulivoimalan lapojen liikkeen lisäksi videolla näkyvät myös muut liikkuvat elementit, kuten liikenne tai aallokko.*" Maisemavaikutukset painottuvat ensisijaisesti järvien rannoille, Härkätien varteen ja Hyrvälään. Kaikilla näillä on keskeistä hahmottaa vaikutus siten, että katsoja liikkuu – veneellä, kävellen, pyörällä tai autolla. Myös myllyjen puoleisilla rannoilla liikkuesssa korkeat myllyt näkyvät hetkittäin, ja vaikka näkymäalue tai -sektori voi olla kapea, sen vaikutus on rajua myllyjen tullessa hyvin lähelle. Videosovitteen ovat siten keskeisen tärkeitä.

Seuraava kuvapari demonstroi tarkoitushakuisen kuvauspaikan ja valitun tuulimyllyjen vaikutusta havainnekuviin. Ylempänä YVA:n maisemaselvityksen kuva – lähimmät myllyt saaren takana –, alemman on tehnyt Pentti Mansukoski Renkajärven suojeluyhdistyksestä lähes samasta paikasta. Alempi on realistisempi.

10.2. Nykytilan kuvaus

MRKY-kohteiden osalta Kouvala-Hyrvälä kuvataan vähättelevän minimaalisesti, vaikka SVE₃ kulkee suoraan yhtenäisen, suojellun maiseman halki.

Tehty arkeologinen inventointi ei ollut hankealueella kattava ja alueen tutkimattomuutta kuvaa myös se, että tehdyllä suppealla kartoituksella siirtolinjavaihtoehtojen alueelta löydettiin 12 uutta kohdetta, kun aiemmin tiedossa oli neljä.

Kuvauksessa väitetään virheellisesti, että Hämeen Härkätien Talvitie ei olisi ollut pääreitti. Se nimenomaan oli sitä, koska kaikki tavaraliikenne sijoittui sinne mäkisen kesäreitin sijasta. Ns. Luurilan lintu tai Hattulan lintu löydettiin talvireitin varrelta. Myös reitin vaihtelu kuvaa sitä, että liikenne oli vilkasta ja uusia, tasaisempia linjauksia haettiin jatkuvasti. Monet Talvitien kohdat olivat kuitenkin varsin vakiintuneita.

10.4. Lähtötiedot ja arviointimenetelmät

Selvityksessä todetaan, että tarkastelua on suoritettu tarkemmin hankealueen välittömältä lähialueelta (0–2 km voimaloista) ja sen lisäksi on vaikutuksia arvioitu lähivaikutusalueelta (2–9 km) jne. Jo parin minuutin karttatarkastelu paljastaa, että vyöhykkeellä 0–2 km voimaloista myllyt eivät tulisi laajalti näkymään metsäpeitteisyyden takia. Kuten totesimme jo aiemmin, lähestymistapa on YM:n ohjeen vastainen. YM:n ohje s. 67: "Tarkemmalla tasolla alue, jolle merkittävimmät vaikutukset tulevat kohdistumaan

(aluekokonaisuuden luonteesta riippuen esim. 0–10 km) " ja s. 71: " Tuulivoimarakentamisen suhteen herkkät maisematyyppit tulee sisällyttää selvityksiin laajemmin ja tarkemmin kuin sellaiset maisematyyppit, joiden suhteen tuulivoimarakentamisen vaikutukset ovat lähtökohtaisesti vähäisempiä. Taustaselvitysten tarkkuuden ja selvitysalueen laajuuden ja rajautumisen on korreloitava vaikutusten merkittävyyden arviointiin liittyvien tarpeiden kanssa."

10.5. Vaikutusalueen laajuus ja herkkyys

Lähivaikutusalueen herkkyys pitää luokitella erittäin suureksi edellä todetuin perustein. Sama koskee myös SVE2:n ja 3:n vaikutusaluetta: herkkyys on **erittäin suuri**.

10.6. Arvio vaikutuksista maisemaan, yhteisvaikutuksista ja haittavaikutusten lieventämismahdollisuuksista

Selvityksessä todetaan, että myös maantieverkolla voidaan joutua tekemään muutoksia. Kun tätä ei ole yksilöity (tarkoituksellisesti?), oletamme tämän tarkoittavan Härkätietä heti Kuittilasta kohti Kouvalaa lähdetessä – siellä tien jyrkät mäet ja mutkat estänevät nyt siipien kuljetuksen ja niiden oikaisu rikkoo koko tieosuudelle luonteen antavan maisemakohdan.

Sivun 143 lopussa annettu mielipide ja mielikuva loma-asutuksen sijoittumisesta ensisijaisesti voimaloiden puoleiselle rannalle Renkajärveä ja Takajärveä on väärä ja asenteellinen. Vastakkaisella rannalla on hyvin runsaasti vapaa-ajan asutusta, karkeasti arvioiden noin 300 asuntoa.

Sivulla 146 todetaan, ettei Kouvalan maamiesseurantaloa ole huomioitu herkkänä kohteena. Tarvittava havainnollistava materiaali niin myllyjä, yhteisvaikutuksia kuin siirtolinjojakin koskien tulee tuottaa.

Vaihtoehtojen vertailu ja yhteenvedot: normaalitoiminnan maisemavaikutukset pitää arvioida erittäin suuriksi molemmissa vaihtoehtoissa VE1 ja VE2 sekä vaihtoehdossa SVE 3.

Lieventävistä toimenpiteistä toteamme, että vasta kokonaiskorkeuden pienentäminen puoleen eli alle 150 metriin muuttaisi maisemavaikutuksia lähemmäs hyväksyttävää tasoa – vielä silloinkin maisemavaikutus olisi kyseenalaisen suuri.

Arkeologisten kohteiden osalta Vanhan Talvitien eri linjausten selvittäminen ja tutkiminen on käytännössä kokonaan tekemättä. Työ on tarkoitus aloittaa vasta lähiaikoina, eikä alueelle voi siksi kaavoittaa tuulivoimaloita ennen selvitysten valmistumista.

10.8. Arvioinnin epävarmuustekijät

Lyhytsanainen epävarmuustekijöiden kommentointi on koko maisemaselvityksen heikkoutta kuvaava: siinä todetaan, että "**varsinkin YVA-ohjelmassa esitetyt voimalapaikat**" on käyty tarkasti läpi arkeologisessa inventoinnissa. Samalla sanotaan epäsuorasti, että muualla, mm. uusilla, YVA-ohjelman jälkeen siirretyillä voimalapaikoilla näin ei ole tehty.

On mielestämme selvää, että kun hyvin rajallinen arkeologinen inventointi toi esiin lukuisia aivan uusia kohteita, on enemmän kuin todennäköistä että laajempi inventointi Vanhan Talvitien ja torpparikylän alueella tulee tuomaan esiin arvokkaista kohteita. Siksi kaavoitusta ei voi jatkaa, ennen kuin riittävän kattava arkeologinen inventointi on tehty.

11. Yhdyskuntarakenne ja maankäyttö

11.1. Arvioinnin päätulokset

Vaikutusarvointi ei voi nojautua spekulointiin siitä, että sinne tulisi tekeillä olevassa vaihemaakuntakaavassa tuulivoima-alueen merkintä. Tätä kirjoitettaessa sellaista merkintää voidaan jopa pitää varsin epätodennäköisenä.

Arvioinnin päätulokset kokoavat yhteen ehkä kaikkein merkittävimmät virheelliset vaikutusarvioinnit. Siinä tiivistyy ja konkretisoituu se, että koko sinä kahden vuoden aikana, jolloin arviointityötä on tehty, selvityksen tekijät ja hankeyhtiö eivät ole perehtyneet hankealueeseen ja sen lähiympäristöön. Koko yhdyskuntarakennearvointi on tehty puhtaasti kirjoituspöytätyönä ja silloinkin hyvin pinnallisesti.

Jos tuolla latvajärvien alueella viettää pidempään aikaa ja liikkuu myös vesillä, huomaa kyllä erämaamaisen tunnelman ja vapaa-ajan asutuksen merkittävyyden. Ecobiassa YVA-selvityksestä vastannut asiantuntija ei pitänyt hankkeen lähialueella oleskelua mitenkään tärkeänä ja hän sanookin vain käyneensä lähiympäristössä.

Toki itse hankealue on metsätalousaluetta, mutta välittömästi hankealueen rajan takana on suuri vapaa-ajanasuntoyhteisö, tärkeitä latvajärviä ja Natura-alueita. Voimaloiden yhdyskuntarakennevaikutukset kohdistuisivat rajuina juuri lähialueisiin.

11.2. Yhdyskuntarakenne

Toisin kuin selostus väittää, asutus EI ole tyypillistä harvaa maaseutuasutusta.

Myös vapaa-ajanasukkaat ovat asutusta ja sesonkiaikaan voimaloiden välittömällä lähialueella asuu ja liikkuu karkeasti arvioiden 2 000–4 000 ihmistä. Kesäsesongin ulkopuolella osa-aika-asukkaiden määrä on pienempi, mutta ympärivuotisten vapaa-ajanasuntojen määrä kasvaa koko ajan ja ihmiset haluavat käyttää enemmän aikaa vapaa-ajanasunnollaan myös talvisin. Ilman tuulivoimaloita yhdyskuntarakenne on muuttumassa selvästi vapaa-ajan vietto- ja virkistyskäyttöpainotteiseksi, jonka seurauksena erilaisten paikallisten palvelujen kuten kiinteistönhoitopalvelujen kysyntä kasvaa. Voidaankin perustellusti väittää, että paikallisten palveluiden, ml. matkailupalveluiden työllistävä vaikutus voisi olla tulevaisuudessa olla merkittävä – mutta vain, jos tuulivoimaloita ei kaavoiteta alueelle.

Hankealueen läheisyydessä on maa- ja metsätalouden lisäksi useita toimijoita, joille hankkeella on vaikutusta. Matkailua palvelevat yritykset ja yrittäjät sekä kokouspalveluja tarjoavat yritykset, esimerkkeinä Inkalan kartano, Könnölän Matkailutila ja Niemikotkan Lomamökit ovat esimerkkejä tuulivoimalan vaikutuksista kärsimään joutuvista toimijoista.

Kovin puutteellinen käsitys vaikutusalueen järjestöistä ja seuroista on esimerkki onnettomasta paikallistuntemuksesta.

11.3. Nykyinen maankäyttö ja kaavoitus

YVA-selostukseen on kirjoitettu nykyistä maakuntakaavaa 2040 täydentävästä 1. vaihemaakuntakaavasta:

*"Vaihemaakuntakaavan tavoitteena on tukea muutosta kohti ekologisesti kestävää taloutta ja kasvua, joka ei perustu luonnonvarojen ylikulutukseen ja fossiilisiin polttoaineisiin. **Kaavan maankäyttöratkaisulla tuetaan ja edistetään uusiutuviin energialähteisiin nojautuvaa energiantuotantoa, kuten tuulivoimaa.** Muutoksissa pyritään hyödyntämään mahdollisimman hyvin olemassa olevia rakenteita. Kaavassa keskeisiä aiheita ovat myös luonnon monimuotoisuuden edistäminen, ekologisen verkoston kriittiset kohdat, valtakunnallisesti merkittävät maisema-alueet sekä maakunnallisesti merkittävä rakennettu kulttuuriympäristö."*

(Lihavointi: Renkajärven suojeluyhdistys)

Oikeasti Hämeen liitto taas ilmaisee vaihemaakuntakaavansa tavoitteet erilaisin painotuksin:

*"Tämän vaihemaakuntakaavan tavoitteena on tukea maakunnan muutosta kohti ekologisesti kestävää taloutta ja kasvua, joka ei perustu luonnonvarojen ylikulutukseen ja fossiilisiin polttoaineisiin. Tähän pyritään hyödyntämällä mahdollisimman hyvin olemassa olevia rakenteita, edistämällä elinympäristön laadun parantamista ja luonnon voimavarojen kestävää käyttöä. **Kaavan maankäyttöratkaisulla tuetaan ja edistetään uusiutuviin energialähteisiin nojautuvaa energiantuotantoa, päästöjen vähentämistä sekä pyrkimystä vähähiiliseen talouteen.** Liikenteen aluevarauksilla pyritään turvaamaan kestävä ja turvallinen palvelutaso arjen liikkumiselle sekä elinkeinoelämän kuljetusten sujuvuus taloudellisesti ja tehokkaasti."*

(Lihavointi: Renkajärven suojeluyhdistys)

Tarkoitushakuista vaihemaakuntakaavatyön kuvausta vai kopiointivirhe?

Yleiskaava on kuvattu puutteellisesti: Hattulan eteläosien rantayleiskaava kattaa hankkeen vaikutusalueella mm. kaikki ne Tömäjärven, Takajärven, Renkajärven, Pukaron ja Sotkajärven rannat, joilla ei ole vahvistettua ranta-asemakaavaa. **Laatimalla yleiskaavan koko Etelä-Hattulan ranta-alueille kunta antoi 2000-luvun alussa voimakkaan viestin ja sitoumuksen kehittää aluetta systemaattisesti nimenomaan vapaa-ajanasuntojen käyttöön.**

11.6. Vaikutusalueen laajuus ja herkkyys

Kuten edellä totesimme, maankäytön kehittäminen on nojannut voimakkaasti hankealuetta ympäröivien vesistöjen vapaa-ajanasumiseen. Sen taustalla on vuorostaan pitkäaikainen, vuosikymmeniä jatkunut kiinnostus hakeutua vapaa-ajan viettoon yhdelle Etelä-Suomen viimeisistä hiljaisista ja erämaamaisista alueista. Tuulivoimakkaavoitus näiden rantayleiskaava-alueiden keskelle tuhoaa nykyisen maankäyttölinjan tuhoamalla alueen vetovoiman – maiseman ja hiljaisuuden.

Vaikutusalueen herkkyys on maankäytön ja kaavoituksen osalta **erittäin suuri**, ei "kohtalainen", kuten konsultti on ilman paikallistuntemusta päättellyt.

Hämeen Härkätien varrelle asetetut rakentamisrajoitukset ovat jo kymmenien vuosien ajan osoittaneet sen maiseman herkkyyden. Yksityisille Härkätien varren asukkailla rakennusten muutosten toteuttaminen on ollut lähes ylivoimaisen vaikeata. On siis selvää, että myös SVE3:n osalta maankäytön ja kaavoituksen herkkyys on **erittäin suuri**, ei pelkästään "suuri", kuten konsultti on arvioinut.

11.7. Arvio vaikutuksista, yhteisvaikutuksista ja haittavaikutusten lieventämisvaikutuksista

Laajat maanrakennustyöt luonnollisesti vaikuttavat huomattavasti itse hankealueen maankäyttöön. Vielä paljon laajemmat vaikutukset koetaan lähialueella, jossa kaikki asuntojen rakentamis-, kunnostamis- ja laajennustyö on jo nyt pysähtynyt käytännössä määräämättömäksi ajaksi. Pysähdys on tapahtunut jo nyt menossa olevan kaavoitusprosessin vaikutuksesta – asukkaita piinaa epävarmuus tulevasta, eikä suuria investointeja ole enää järkevä tehdä. Nehän voisivat muuttua arvottomiksi tuulimyllyjen myötä.

Tuulivoimaloiden hyvin häiritseväksi koettu melu (ks. kohta 22.) aiheuttaa puolestaan monen vapaa-ajan asunnon muuttumisen kelvottomaksi siihen tarkoitukseen, mihin ne on hankittu tai rakennettu. Tästä aiheutuu omistajille huomattavia taloudellisia tappioita. Varovainen suuruusluokkaa-arvio voisi olla keskimäärin 100 000 e/asunto, yhteensä suuruusluokkaa 100 miljoonaa euroa.

Molempien hankevaihtoehtojen vaikutus yhdyskuntarakenteeseen olisi siten **erittäin suuri** täysin riippumatta siitä, osoittaako tuleva vaihemaakuntakaava Niinimäen tuulivoimala-alueeksi tai ei.

On selvää ja kiistämätöntä, että VE1 on voimassa olevan maakuntakaavan vastainen. Ecobion tulkinta siitä, että se ei ole säädösten vastaista on yllättävä taholta, jota ei välttämättä edes pidetä kaavoituksen asiantuntijana. Myös sähkönsiirtoreitit ovat maakuntakaavan vastaisia, kuten selostuksessa todetaankin.

Haittavaikutusten lieventämisestä todetaan taas, että "sähkönsiirtoreitit eivät vaikuta pohjavesialueeseen, jos toimenpiteen suoritetaan siten, etteivät ne vaaranna pohjaveden määrää ja laatua". Voisi arvella, että tämä on itsestäänselvyys ja tiedossa ilman selvityksiäkin, mutta tämä kohta paljastaa jälleen kerran sen, että **hanke tarvitsee ympäristöluvan**, jonka avulla voidaan asiallisesti säädellä ja myös valvoa rakentamista herkässä ympäristössä.

Valtakunnallisten alueidenkäyttötavoitteiden osalta olemme kovin eri mieltä selostuksen kanssa. Mielestämme hanke pikemminkin heikentää kuin edistää Etelä-Hattulan ja koko Hattulan elinvoimaisuutta ja alueen vahvuuksien hyödyntämistä. Suomen energiantuotannon ja Suomen ilmastotyön kannalta Niinimäen hanke on täysin merkityksetön: toiminnassa, rakenteilla, jo kaavoitettuna ja kaavoitustyön alla on tuulivoimaa nyt yhteensä 63 GW nimellistehon verran. Niinimäen hanke edustaa siitä noin 0,2 %, eli 99,8 % olemassa olevasta, rakennettavasta tai suunnitteilla olevasta tuulivoimatehosta on muita hankkeita. Niinimäen kaavoitusta ei voi perustella Suomen ilmastotavoitteilla saati globaalilla tarpeella, jos samalla tuhotaan ainutlaatuinen erämaamainen alue.

12. Välke

Selvityksen päätuloksia arvioitaessa olennaisinta on, että arvion koko paino asetetaan välkkeen teoreettiselle maksimijalle ilman puuston suojaavaa vaikutusta.

Ethan selvityksen termi "*todellinen tilanne*" on suorastaan väärä, kyse on tilastollisesti keskimääräisen auringonpaisteajan käyttämisestä, ei todellisesta tilanteesta – se selviää vasta jälkeenpäin. Auringonpaisteen määrä vaihtelee rajusti vuodesta toiseen, ja ilmastomuutoksen edetessä vaihtelut vain lisääntyvät. Myöskään puuston suojaavaa vaikutusta ei saa päästää vaikuttamaan arviointiin, rakennusten lähellä oleva puusto voidaan milloin tahansa hakata pois.

Alueen poikkeuksellisen erämaamainen luonne ja käyttö vapaa-ajan asumiseen sekä virkistys- ja retkeilytarkoituksiin tekee sen tässäkin mielessä **hyvin herkäksi** välikkeen häiritsevälle vaikutukselle. **Monissa asunnoissa ylitetään vertailumaissa asetetut raja-arvot ja välikkeen kielteinen vaikutus onkin arvioitava erittäin suureksi.**

Selostuksessa ehdotetaan erilaisia vaikutusten lievennyskeinoja. Niiden valvonta ja haittaavaan välikkeeseen puuttuminen on käytännössä mahdotonta tai ainakin kohtuuttoman hidasta, ellei hankkeelle haettaisi **ympäristölupaa**, jossa määritetään tarkkaan välikkeen maksimaalinen syntyminen.

Välikkeen rajaaminen ihmisasuntojen ulkopuolelle ei poista välikkeen häiritsevää vaikutusta hanke- ja lähialueen virkistys- ja retkeilykäytössä eikä välikkeen vaikutusta luontoon – on syytä olettaa välikkeen haittaavan huomattavasti monia eläinlajeja ja aiheuttavan alueen elinkelvottomuutta.

13. Sosiaaliset vaikutukset (elinolot, asuminen, terveys)

Kun tehdyn asukaskyselyn mukaan 90 % asukkaista vastustaa hanketta ja kokee sen aiheuttavan lukuisia kielteisiä vaikutuksia, on käsittämätöntä, että sosiaaliset vaikutukset päädytään sen jälkeen arvioimaan vain "suuriksi". Tietenkin kielteinen vaikutus olisi **erittäin suuri**.

Päätuloksissa todetaan, että "normaalitoiminnassa hanke ei aiheuta merkittäviä suoria vaikutuksia asumiseen, terveyteen tai turvallisuuteen". Väite ei pidä paikkaansa. **Molemmat hankevaihtoehdot vaikuttavat välittömästi asumiseen tekemällä asunnoista käyttökelvottomia siihen tarkoitukseen, mihin etenkin vapaa-ajan asunnot on tällä alueella hankittu ja rakennettu – rauhoittumiseen, virkistäytymiseen ja rentoutumiseen.** Viittaamme taas kerran hiljaiseen alueeseen, ja hiljaisenkin tuulimyllyn äänen häiritsevyyteen (ks. 22. Melu), avaraan maisemakuvaan ja erämaamaisuuteen. Suora ja kiistämätön terveysvaikutus tulee unen laadun ja määrän heikkenemisen kautta – tämäkin kytkeytyy ihan samoihin alueen ominaispiirteisiin ja myös vapaa-ajanasuntojen kevyeen äänieristykseen.

Selostuksessa referoitu asukaskysely puhuu puolestaan, emmekä niitä kommentoi sitä sen enempää.

Vaikutusarvioinnin sivuilla 196–197 on useita käsittämättömiä ja perusteettomia päätelmiä:

- s. 196 keskellä lukee: *"Koska melu- ja välkemuutokset ovat kohtalaisia tai vähäisiä, ei asumisviihtyvyyden niiden puolesta suoraan heikkene."* Jos lähtötilanteessa ei ole taustamelua lainkaan ja voimaloiden jälkeen koko lähialueella kuullaan selvästi muutaman sekunnin välein toistuva, suihkukonemainen 300–500 Hz:n ääni, toki muutos on erittäin suuri ja asumisviihtyvyyttä olennaisesti ja erittäin suuresti häiritsevä. Vastaavasti, kun välkettä ei lähtötilanteessa ole ja voimaloiden jälkeen olisi jopa merkittävässä määrin, toki muutos on erittäin suuri.
- s. 196 viimeisissä kahdessa kappaleessa kirjoitetaan kiinteistöjen arvoista. Ainoa tutkimus, johon viitataan, on väärin toteutettu, tuulivoimateollisuuden etujärjestön tilaama tutkimus. Siinä verrattiin kauppahintoja ennen tuulivoiman käyttöönottoa hintoihin käyttöönoton jälkeen. Tietenkään käyttöönotto ei vaikuta hintoihin, mutta tuulivoimahankkeen julkistus, kaavoitusaloitteen hyväksyminen ja kaavoituksen eteneminen vaikuttavat. Viitattua tutkimusta parempia selvityksiä toki on olemassa naapurimaista, niitä ei kuitenkaan ole haluttu käyttää.
- Selostukseen on kirjoitettu: *"Mahdolliset muutokset kiinteistöjen arvoissa eivät vaikuta niiden käyttöön. Melu ja välke eivät myöskään aiheuta muutoksia käyttöön, sillä lainsäädännön raja-arvot eivät ylitä. Muutokset liittyvät käyttömukavuuteen tai -kokemukseen, mutta eivät suoraan käytettävyyteen. Hankealueella ei ole tunnistettu mitään sellaista kiinteää tai irtainta omaisuutta, joka tuhoutuisi tai vaurioituisi voimaloiden tai infran rakentamisen seurauksena"* Ei kyse olekaan hankealueen kiinteästä omaisuudesta vaan

lähialueella sijaitsevasta omaisuudesta! Pitäisikö vapaa-ajan tai vakituisten asuntojen tuhoutua, ennen kuin se vaikuttaisi niiden käyttöön!

- s. 197 yläreunassa lukee "... voimajohtoauekan ja maakaapelin tarkka sijainti voidaan suunnitella niin, ettei rakennuksia tarvitse purkaa." Tällä perustellaan sitä, että johdot eivät vaikuta omaisuuden käyttöön tai käytettävyyteen. "Ei tarvitse purkaa".
- Ja vielä johtopäätöksenä: "Hanke ei heikennä merkittävästi asumisviihtyvyyttä, terveyttä tai turvallisuutta, mutta aiheuttaa selkeitä kielteisiä vaikutuksia viihtyvyyteen ja paikalliseen yhteisöön." Aika kielikukkanen tuokin...

Sivulla 199 viitataan siihen, että hanketoimija kutsui mm. Renkajärven suojeluyhdistyksen edustajan keskustelemaan siitä, miten hanketoimija voisi osallistua järven suojelutyöhön. Myrskyn hankepäälliköllä ei kuitenkaan ollut mitään ehdotusta, ajatusta tai ideaa, miten he voisivat estää tai vähentää hankkeen haittavaikutuksia. Suojeluyhdistyksilläkään ei ollut tällaisia ehdotuksia – jos sellaisia keinoja olisi olemassa, toki olisimme ehdottaneet niitä jo kaksi vuotta sitten.

Jäimme ihmettelemään, mikä mahtoi olla tapaamisen tarkoitus??

14. Virkistyskäyttö ja metsästys

Järviylängön keskeinen arvo ihmisille on virkistyskäyttö etenkin vapaa-ajanasumisen ja retkeilyn muodossa. Kun se nojaa kokonaan alueen ominaisluonteeseen – hiljaisuuteen sekä maiseman avaruuteen ja erämaamaisuuteen – sen dramaattinen muutos 12 jättikokoisen tuulivoimalan ja niiden tuomana meluhäiriön vuoksi on tietysti koettava erittäin suureksi.

Kuten olemme jo korostaneet aiemminkin, karttatarkastelut eivät anna oikeata kuvaa ja kunnollinen alueeseen tutustuminen onkin tarpeen sen luonteen hahmottamiseksi. Järvien saaret ovat pääsääntöisesti asumattomia ja jokaisenoikeudella yleisessä virkistyskäytössä. Asukkaiden yleisesti käyttämät uimarannat tai veneiden vesillelaskupaikat eivät välttämättä näy kartoilla – alueen asukkaat eivät ole juuri halunneet mainostaa parhaiksi kokemiaan paikkoja vaan ovat pitäneet ne asukkaiden tiedossa. Tämä näkyy mm. siinä, että karttapalveluihin merkittyjä retkeilyreittejä ei juurikaan löydy, vaikka niitä todellisuudessa onkin ollut vuosikymmeniä. Karttatarkastelu ei ole riittävä arvioinnin pohjaksi.

YVA:n asukaskysely sen sijaan antoi paljon hyvää tietoa siitä, miten asukkaat käyttävät lähialuetta omassa virkistyskäytössään.

Rakentamisen meluvaikutus arvioidaan mielestämme systemaattisesti liian pieneksi. Sen oletetaan rajoittuvan noin 400 metrin etäisyyteen työmaa-alueesta, kun se taustameluttomassa ympäristössä on todellisuudessa yli 1–2 km. Siten hankkeen rakentamisen kielteinen vaikutus virkistyskäyttöön on suuri tai erittäin suuri myös rakentamisaikana.

Kokonaisuutena hankkeen normaalitoiminnan vaikutus virkistyskäyttöön tulee olla **erittäin suuri** molemmissa vaihtoehdoissa.

OSA IV: MUUT VAIKUTUKSET

15. Kasvillisuus ja luontotyytit

Luontoselvitysraportin mukaan **luontotyyppien kartoitus tehtiin melko suppeana otantana**. Kaikkia muuttuneita voimaloiden paikkoja ei ole ilmeisesti inventoitu.

Suurimpia nyt epäselviksi jääneitä alueita ovat Isosuon kosteikkoalueet, vaikka ne valtaosin ovatkin voimakkaasti käsiteltyjä sekä Heinisuon ympäristö etenkin alueilta, jotka tulisivat joutumaan erittäin raskaan rakennustyön alle – jälkimmäisen tärkeyttä korostaa Heinisuonojan merkitys isoimpana Takajärveen vettä tuovana ojana.

Heinisuolle suuntaavassa rinteessä sijaitseva, lailla suojeltu lähde on SVE₃:n vieressä ja on todennäköistä, että sen rakennustyöt vaarantaisivat lähteen olemassaolon.

16. Luonnonsuojelualueet

Natura-alueisiin kohdistuvat vaikutukset voivat olla huomattavasti selostuksessa esille tuotuja isompia.

Onkilammin vesi tulee pääosin Renkajokea pitkin, mutta osaksi myös Isosuolta, Haapasuolta ja Valkeasuon eteläosista. Suomaastossa tehtävien erittäin raskaiden maanrakennustöiden seurauksena kiintoainesta ja humusta voi kulkeutua merkittävässä määrin Onkilammiin ja Renkajokeen. Jättikokoisten voimaloiden perustusten kaivamista soiseen maastoon voi hyvin kyseenalaistaa.

Saunasuon ja Hanhisuon linnusto puolestaan tulisi kärsimään merkittävästi voimaloista niin rakentamis- kuin toiminta-aikanakin.

17. Pohja- ja pintavedet

YVA-selostuksen arvioksi esitetään kohtalaisen kielteisiä vaikutuksia perustuen ensisijaisesti kielteisistä vaikutuksista Heinisuonojaan rakentamistyön aikana. Voimaloiden normaalitoiminnan aikana vaikutuksia ei katsota syntyvän lainkaan.

Tämä lienee yksi niistä kohdista, joissa isot ja hyvin hallitsemattomat riskit nousevat tärkeään rooliin, kun vaikutusarviota tehdään. Voimaloiden rakentamisesta, käytöstä ja purkamisesta voi hyvin aiheutua katastrofaalisen suuria vaikutuksia niin pohja- kuin pintavesiinkin. Riskien huolellinen arviointi on tarpeen.

Maanrakennustöiden vaikutus voi todellisuudessa olla merkittävästi arvioinnissa esitettyä isompi. Koska alue on vedenjakaja-alue, on mahdollista, että valumasuunnat muuttuvat rakentamisen seurauksena ja etenkin Onkilammin kuormitus lisääntyy.

Voimaloista irtoavan mikromuovin määrästä on julkisuudessa hyvin erilaisia tietoja, jotka perustuvat vaihtelevalla luotettavuudella tehtyihin tutkimuksiin ja niistä vedettyihin johtopäätöksiin. Mikromuovin siirtyminen pohjaveteen on kuitenkin todellinen riski, jota pitää arvioida niin huolellisesti, kuin se on käytännössä mahdollista.

Öljyvahinkojen mahdollisuus on suuri ja niiden seuraukset tässä ympäristössä olisivat hyvin vakavia.

20. Ilmasto

Toiminnan päättyessä voimaloiden omistaja olisi velvollinen purkamaan voimalat – ml. perustukset, jos säännökset niin edellyttävät. Selostus on optimistinen arvioidessaan käyttöikä – tämän kokoluokan tuulivoimalat ovat hyvin uusia, kaavan sallimat maksimikoot käytännössä protoja ja niiden käyttöikä voi ihan hyvin osoittautua käytännössä paljon laskettua lyhyemmäksi.

Kierrätyksen osalta selostus on myös optimistinen. Voi olla totta, että voimaloista 85 % pystytään kierrättämään, mutta selostus ei ota kantaa siihen, onko siinä taloudellista järkeä. Käsitksemme mukaan lasikuitukomposiittimateriaalin kierrätys on hyvin kallista, erityisesti, kun materiaalia on käsiteltävänä valtava määrä. **Voimaloiden omistaja ei käsittääksemme ole sitoutunut sen koommin kuntaan kuin maanomistajiin päin siihen, että se maksaa esim. 85 %:n kierrätyksen – perustuksista puhumattakaan.**

22. Melu

Melu ja meluisuus ei ole pelkkä desibelikysymys.

Absoluuttinen äänenvoimakkuus desibeleinä on ilmeisesti valittu tuulivoimaloiden melun ohjearvojen pohjaksi sen vuoksi, että se on helppo mitata ja myös laskea mallinnusten avulla.

Todellisuudessa melua on häiritsevä ääni ja äänen häiritsevyys liittyy jopa enemmän muihin seikkoihin kuin äänenvoimakkuuteen.

Niinimäen lähiympäristö on aluetta, johon asukkaat ovat **tietoisesti** hakeutuneet kokemaan paitsi näkyvää maisematilaa, myös *Hi-fi*-äänimaisemaa, jonka silmin koettava osa on erämaamainen, avara maisema ja jonka korvin kuultavassa osassa ei ole taustakohinaa. Näiden yhteisvaikutus on ollut keskeinen syy hankkia vakituinen asunto tai vapaa-ajan asunto juuri siltä alueelta. Monissa tutkimuksissakin rauhoittavaksi ja rentouttavaksi koettu luonnonrauha tarkoittaa tällaista maisemakokonaisuutta.

Väitöskirjassaan äänimaiseman muutosta tutkinut FT, Teknillisten Tieteiden Akatemian (TTA) varsinainen jäsen Outi Ampuja on yksi monista melun ja äänimaiseman kokemista tutkineista henkilöistä, jotka havainnollistavat äänimaisemien perustyyppejä termein *Hi-fi* ja *Lo-fi*-äänimaisema. Selkeä ja usein luonnonääniä hallitseva *Hi-fi*-äänimaisema on yhteiskunnan muuttumisen ja kaupungistumisen seurauksena muuttunut yhä laajemmin *Lo-fi*-äänimaisemaksi, joka on hälyisä ja paljon informaatiota sisältävä. Sellaisessa äänimaisemassa on vaikeaa tai mahdotonta erottaa ja tunnistaa yksittäisiä äänilähteitä. *Hi-Fi*-äänimaisema on taas erotteleva: yksittäiset äänet ja niiden lähteet erottuvat toisistaan selkeästi ja ne on helppo tunnistaa – taustahälyä kun ei ole.

Konkreettisimmin juuri tämän rauhoittumis- ja rentoutumispaikan hakeminen näkyy alueen vapaa-ajan asuntojen suuressa määrässä. Niitä on nyt noin 1 000 ja alue on ollut suosittua mökkiseutua jo monia vuosikymmeniä: mökkien keski-ikä on noin 50 vuotta ja monet niistä ovat pysyneet suvussa sukupolvelta toiselle.

Äänimaisema ja visuaalinen maisema kytkeytyvät suoraan toisiinsa ja melun kokeminen tapahtuu siis osin myös nähdyn maiseman kautta – äänilähde kuten tuulimylly, joka nähdään ja johon katse kiinnittyy, koetaan yleensä senkin vuoksi häiritsevämpänä kuin äänilähde, jota ei nähdä.

Voimakkuudeltaan pienikin taustamelu ja -kohina tuhoaisi tämän maiseman ja *Hi-fi*-äänimaiseman yhteiskokemuksen ja estäisi asuntojen käytön siihen tarkoitukseen, mihin ne on aikoinaan hankittu.

On varmistettava, että tuulivoimaloiden ääni ei otollisissakaan olosuhteissa (jotka voivat jatkua päiviä ja viikkoa keskeytyksettä) nosta melua asuntojen pihoilla liian suureksi – jos se halutaan välttämättä ilmaista desibeleinä mallinnustekniikan vaatimuksista, äänenvoimakkuus ei voi ylittää 30 dB:ä (A-painotettuna mittauksena).

Koska melumallinnus sisältää useita epävarmuustekijöitä ja koska asukkaiden ja kunnan on käytännössä sekä hyvin kallista ja hyvin hidasta puuttua arvojen ylittämiseen jälkikäteen, hankkeelle tulee hakea **ympäristölupa**.

Jo tehdyissä melumallinuksissa on karttoihin piirretty raja 35/40 dB(A). Se indikoi, että lähimmän voimalan etäisyyden asunnoista pitää olla noin kolme kilometriä, jotta pysytään hyväksyttävällä tasolla. Koska asutusta on joka puolella hankealuetta, etäisyysvaatimus tarkoittaa samalla, että Niinimäen hankealue on toteutuskelvoton.

Hankealue on osoittautunut jo esitetyissä suunnitelmissakin aivan liian pieneksi teollisen mittakaavan tuulivoimatuotantoon.

Vaihtoehdon 1 yhteensä 12 myllyä ovat lähimmillään noin 600 metrin päässä toisistaan, mikä tämänkokoisilla voimaloilla haittaa jo tuotantotehoakin.

Ympäristöministeriön yli 10 vuotta sitten hyväksymään tuulivoimaloiden melumallinnusohjeeseen oli jäänyt virhe, jonka vuoksi mallinnus ei ota huomioon voimaloiden välisten turbulenssien äänivaikutuksia. Virhe mahdollistaa tämänkin sijoittelun mallinnettujen desibelien kannalta, mutta esimerkiksi itä- tai länsituuli vaihtoehdossa 1 antaisi todellisuudessa merkittävästi mallinnettua isomman meluhaitan Renkajärven pohjoispäähän ja Härkätien varteen. **Ympäristölupa on ainoa mahdollinen ratkaisu tämän ongelman huomioimiseen (molemmissa vaihtoehdoissa), mikäli kunta päättäisi edetä kaavoituksessa.**

Kommentoimme vielä lyhyesti selvityksen melukokonaisuuden eri alakohtia:

22.1. Arvioinnin päätulokset

Rakentamisen aikainen melu:

- On selvää, että rakentamisen melu kantautuu häiritsevästi lähialueen asuntojen pihapiiriin, jos yksittäisen moton tai metsätraktorin ääni kuuluu selvästi kahden kilometrin päähän. **Vaikka melu on tilapäinen, ei sitä voi pitää vähäisenä** – rakentaminen kestää kuitenkin huomattavan kauan ja häiritsee asukkaita koko sen ajan. Rakentaminen pitää rajoittaa normaalin työajan puitteisiin (arkipäivinä klo 8–16).

22.2. Nykyinen äänimaisema

Nykytilan kuvaus on monin osin, mm. johtopäätösten osalta virheellinen. Sivun 298 alussa todetaan, että hiljaista aluetta ei ole määritelty maakuntakaavassa eikä sillä ole virallista statusta. Unohdetaan mainita, että mitään Kanta-Hämeen hiljaisista alueista ei mainita maakuntakaavasta. Silti ne ovat olemassa ja silti niillä on ihan sama merkitys ihmisille ja eläimille. Hankealueen ympäristö on Kanta-Hämeen suurin yhtenäinen hiljainen alue.

Saman sivun toisessa kappaleessa todetaan, että *"yksittäiset ajoneuvojen ohitukset voivat suotuisissa olosuhteissa kuulua satojen metrien etäisyydellä"*. Asutus sijaitsee lähes kokonaan järvien rannoilla tai peltoaukeiden reunoilla. Suotuisissa olosuhteissa henkilöauton ääni kuuluu helposti yli kilometrin päähän, järven yli jopa kahden kilometrin päähän.

Tämä on hyvä esimerkki siitä, että on olennaisen tärkeää, että YVA-selvityksen tekijä viettää aikaa alueella, jota hän arvioi. Kun koko nykytilan ja hankkeen normaalitoiminnan välisen muutoksen vaikutusarviointi on pitkälti subjektiiviseen kokemukseen pohjautuvaa, miten kokenutkaan arvioitsija kuvittelee voivansa arvioida hankkeen vaikutuksia tasapuolisesti? Semminkin, kun hankeyhtiö on selvityksen toimeksiantaja.

Yksityiskohtana: selvityksen analyttistä tasoa kuvaa hyvin maininta, että nykytilanteessa sisämelua aiheutuu ovien sulkemisesta ja huoneistossa kävelystä. (Oikeesti!!!)

22.4. Lähtötiedot ja arviointimenetelmä

Rakentamisen aikainen melu pitää arvioida kunnolla eikä ohittaa olankohautuksella. Aivan erityisesti tämä liittyy raskaaseen liikenteeseen ja myös murskeen/louheen hankintaan.

Taulukon 59 otsikko on virheellinen. Relevantti valtioneuvoston päätös on 993, ei 997.

Melumallinnus on tehty haettua osayleiskaavaan esitettyä maksimikokoa pienemmällä voimalla. Menetelmä johtaa automaattisesti epävarmuuksiin, eikä mallinnusmenetelmä ole siksi hyväksyttävä – kaavaa tehdään nyt isommille voimaloille. Rakennusluvan hakemisen aikainen tarkistus ei ole riittävä eikä takaa ammattimaista, puolueetonta arviointia.

Sisämelua arvioidaan *"alalla sovelletun DSO 1284-laskentamenetelmän mukaan"*. Laskentamenetelmässä käytetään tanskalaista omakotitalojen keskimääräistä ääneneristävyttä. Niinimäen lähialueella kyse on vanhasta, keski-ikältään 50 vuoden ikäisestä vapaa-ajanasuntokannasta, jonka ääneneristys on paljon laskentamenetelmässä oletettua kevyempi.

22.5. Vaikutusalueen laajuus ja herkkyys

Herkkyiden arviointi on hyvin selkeästi väärä. Sen perustelut ontuvat – se, onko maakuntaliitto päättänyt kirjaamaan hiljaisiksi todetut alueet maakuntakaavaan vai ei, ei tosiaankaan vaikuta alueen herkkyyteen. Viittaamme kohdan 22. alussa selventämiimme näkemyksiin ja arvioitsijan kovin puutteelliseen selvitystyöhön ja toteamme herkkyyden erittäin suureksi.

22.6. Arvio vaikutuksista, yhteisvaikutuksista ja haittavaikutusten lieventämismahdollisuuksista

Rakentamisaikaiset meluvaikutukset arvioidaan selvästi liian vähäisiksi. Selvityksessä todetaan myös, että maa-ainekset saadaan todennäköisesti hankealueelta. Jos näin suunnitellaan, sen vaikutukset pitää selvittää.

Hämeen Härkätien rakenne ja linjaukset eivät todennäköisesti salli kuljetuksia ja valtakunnallisesti merkittävän tien merkittävät muutokset eivät ole mahdollisia. Muuta realistista reittiä ei ole, joten rakentamisvaiheen kuljetukset muodostunevat mahdottomiksi toteuttaa.

Sivun 303 viimeisen kappaleen desibeliesimerkit ovat kummallisia ja myös virheellisiä ja yrittävät antaa väärän vertailukohdan arvioinnin perusteeksi. Tallennamme ja toimitamme mielellämme äänitallenteita

lähialueelta todistamaan, että Renkajärven ympäristön tyypillinen keskimelu on iltaisin alle 30 dB(A). Tämä tehtävä kuuluisi tosin YVA-selvityksen tekijöille, ei asukkaille eikä paikallisyhdistyksille.

Normaalitoiminnan kielteinen meluvaikutus on erittäin suuri molemmissa hankevaihtoehdoissa, lievennystoimenpiteistä huolimatta.

Naapuruussuhdelaki kieltää yksiselitteisesti kohtuuttoman rasituksen aiheuttamisen.

22.7. Arvioinnin epävarmuustekijät

Jos valittava voimalamalli olisi isompi kuin mallinuksissa käytetty, uusi mallinnus rakennuslupavaiheessa ei riitä, vaan koko osayleiskaava pitää tarkistaa ja tarvittaessa muuttaa ennen rakennusluvan hakemista.

23. Liikenne

Tiestön ja liikenteen osalta YVA-selostus on kovin kevyt. Useat asiat edellyttävät tarkempaa selvitystä:

Sekä Hämeen Härkätien että Hyrväläntien todetaan vaativan muutostöitä, koska nykyinen tie ei kestä kyseessä olevia kuormituksia. Muutostöiden laatu ja laajuus jäävät selvittämättä. Mitä ilmeisimmin Hämeen Härkätielle pitäisi tehdä merkittäviä muutoksia, jotka eivät luultavasti ole mahdollisia toteuttaa ottaen huomioon Härkätien historiallisen merkityksen ja sitä ympäröivän maiseman suojelun.

Tuulimyllyjen osien kuljetusten alustava mallinnus (Vuorsola) on tehty käyttäen pienempää voimalaa kuin mitä kaavaluonnoksessa ja YVA:ssa käsitellään.

Rakennusaikainen kuljetusten kielteinen vaikutus on merkittävästi arvioitua suurempi. Härkätie on myös hyvin suosittu pyöräilyreitti ja kuljetusten vaikutus erityisesti pyöräilijöiden turvallisuuteen on erittäin suuri. Vaikka se on tilapäinen, häiriön kesto on kuitenkin kaksi vuotta, joten se on asukkaiden ja muiden tiellä liikkujien kannalta merkittävä ja **kielteistä vaikutusta tulee pitää suurena.**

24. Elinkeinotoiminta ja palvelut

Olemme täysin eri mieltä hankkeen vaikutuksista elinkeinotoimintaan, palveluihin ja alueen elinvoimaan.

Keskeisimmät erot liittyvät nykytilanteeseen ja voimaloiden vaikutukseen muiden kuin tuulivoimaloihin suoraan liittyvien töiden osalta.

24.2. Nykytila

Renkajärven ja Takajärven ympäristöt ovat tiheään asuttuja vapaa-ajanasuntoalueita. Alueen suosiota kuvastaa se, että avoimesti myynnissä olevia kohteita on ollut hyvin vähän ja usein kiinteistöt ovat periytyneet sukupolvelta toiselle.

Suuren vapaa-ajanasuntokannan keski-ikä on verrattain korkea ja kun vapaa-ajanasuntojen rakentamisessa yleensäkin suuntaus on mukavuuksien lisäämiseen, lukuisat vanhat mökit on joko remontoitu tai laajennettu nykyajan tarpeita vastaaviksi. Tämä pienimuotoinen rakentaminen on

työllistänyt monia paikallisia ja lähiseudun yrityksiä, pienyrittäjiä ja elinkeinonharjoittajia. Myös kiinteistöhuolto kuten teiden auraus on luonut kasvavan tarpeen paikallisille palveluille, pääsääntöisesti näitä palveluja tuottavat elinkeinonharjoittajat sivutoiminaan.

Vapaa-ajanasutuksen koko elinvoimamerkitystä on vaikea tai mahdotonta mitata – suuri osa siitä voi näkyä esimerkiksi Hämeenlinnan marketeissa, rautakaupoissa tai puutarhaliikkeissä. Hankealueen lähiympäristössä on kuitenkin noin 1 000 vapaa-ajanasuntoa ja sesonkiaikaan niissä viettää aikaa karkeasti arvioiden 2 000–4 000 ihmistä, mikä vastaa suuruusluokaltaan 20–40 % Hattulan vakituista asukkaista. Ostovoimamielessä sesonkiajan asutuksen merkitys voi olla tätä suurempi.

Vuokramökkien lisäksi merkitystä on myös isommilla majoitusta ja kokouspalveluja tarjoavilla yrityksillä kuten Inkalan kartanolla ja Könnölän Matkailutilalla.

24.3. Vaikutusmekanismit

Vaikutusmekanismiksi ei ole tunnistettu voimaloiden rakentamisen ja toiminnan melu-, välke- ja maisemavaikutusten sekä luontovaikutusten aikaansaamaa välillistä vaikutusta lähialueen käyttöön vapaa-ajanasuinpaikkana, virkistysalueena ja retkeilyalueena. Nykytilan kuvauksessa tämä oli tunnistettu, mutta ei enää vaikutuksissa.

24.5. Vaikutusalueen laajuus ja herkkyys

24.6. Arvio vaikutuksista

Vapaa-ajan asumisen ja matkailun osalta vaikutusalue kattaa koko lähialueen aina 10 km:n etäisyydelle saakka. Voimaloiden toiminta vaikuttaa alueen keskeisiin vetovoimatekijöihin ja myös investointi-halukkuuteen – niin rakentamiseen kuin kiinteistönhoitoon liittyvien palveluiden kysynnän odotetaan romahtavan. Jokaisen tällaisen työpaikan menetys aiheuttaa samanlaisia kerrannaisvaikutuksia kuin selostuksessa maalaillut muutamat tuulivoimalatyöpaikat, mutta negatiivisia.

Matkailuun yrittäjät uskovat vaikutuksen olevan myös selvästi negatiivinen. Hankeselostuksessa todetaan, että "*matkailuelinkeinot hankealueen ympäristössä joutuvat sopeutumaan uuteen tilanteeseen*". Melko kynninen huomio, kun kyse on elinkeinosta ja siihen kohdistuvasta uhasta. Nykyisten mökkivuokrausyrittäjien yhteenlaskettu tulonmenetys kipuaa nopeasti yli 200 000 euron/vuosi.

Nähdäksemme elinkeinovaikutusten merkittävyys on selostuksessa arvioitu kokonaan väärin. Voimaloiden rakentamisen ja normaali-toiminnan hyödyt ovat ylikorostuneet ja ympäristöön syntyneet haittavaikutukset ja niiden merkitys puolestaan aliarvioitu. Molempien hankevaihtoehtojen sekä molempien ilmajohtoihin perustuvien siirtolinjojen **elinkeinovaikutusten merkittävyys on erittäin suuresti kielteinen.**

25. Vaikutukset viestintäyhteyksiin, säätutkiin ja maanpuolustukseen

Selostuksessa kuvataan mahdolliset vaikutukset tv-signaaliin ja matkaviestinverkkojen toimintaan aivan liian ylimalkaisesti ja selvitystä tulee jatkaa ennen kaavoitustyön mahdollista jatkamista.

Jo nyt mobiiliyhteydet ovat lähialueella heikot. Alueella asuu sesonkiaikaan useita tuhansia ihmisiä, joille monille mobiiliverkon sujuvuus on erittäin tärkeätä esim. etätöiden vuoksi. Siksi hanketoimijan pitää selvittää yksityiskohtaisesti kunkin operaattorin verkkojen kuuluvuus koko lähialueella sekä operaattoreiden mahdolliset edellytykset korjaaviin toimenpiteisiin.

28. Hankkeen suhde kansainvälisiin ja kansallisiin strategioihin ja tavoitteisiin

28.2. EU:n biodiversiteettistrategia

YVA-selostuksen vaikutusarvio toteaa, että hanke vähentää luonnon monimuotoisuutta ja että se aiheuttaa merkittäviä haittoja pesimälinnustolle ja sudelle. Jo tähän mennessä tehtyjen ei-kattavien selvitystenkin mukaan kaksi siirtolinjavaihtoehtoa aiheuttaa lisäksi merkittävää haittaa liito-oravalle, kirjopapurikolle ja muuttolinnustolle.

28.6. Kokemäenjoen - Saaristomeren - Selkämeren vesienhoitosuunnitelma vuosille 2022–2027

Selvitys ei ota riittävästi huomioon latvajärvien vedenlaadun herkkyyttä ja veden hidasta vaihtuvuutta järvissä. Selostuksessa kiintoaineiden arvellaan sitoutuvan kasvillisuuteen ja vasta tarvittaessa suunniteltaisiin laskeutusaltaita. Edellytämme **ympäristölupaa** sen varmistamiseksi, että hyvin mittavat maanrakennustyöt tehdään ottaen huomioon vesistöille aiheutuvat riskit ja että laskeutusaltaat suunnitellaan ja rakennetaan **ennen vahingon syntymistä**, ei sen jälkeen.

28.7. Kestävän kasvun Häme 2022–2025 -maakuntaohjelma

Pidämme vaikutusarviota puutteellisenä ja kokonaiskuvaltaan virheellisenä.

Maakuntaohjelma tunnistaa ns. **monipaikkaisuuden** merkityksen eli kasvavan vapaa-ajanasumisen merkityksen yhtenä elinvoiman kasvualueena, johon Kanta-Hämeellä on luontaisia vahvuuksia sijaintinsa ja järviylängön luonnon kautta.

Ainutlaatuisten, Kanta-Hämeen osalta hyvin rajallisten luontaisten vahvuuksien vaarantaminen pysyvästi olisi suoraan maakuntaohjelman vastaista toimintaa.

28.9. Hattulan kuntastrategia

Vaikutusarvion ajatuskehitelmät vaikuttavat nopeasti kyhätyiltä. Logiikka, jossa YVA- ja kaavamenettely antaisivat mahdollisuuden vaikuttaa ja olisivat mahdollistavan ilmapiirin tavoitteen mukaisia, on perin kummallinen, jos 88 %:n asukasvastustus ei riitä osoittamaan paikallista mielipidettä. Samoin Pohjois- ja Etelä-Hattulan välille kuvattu vastakkainasettelu on tuskin kuntastrategian mukaista.

Hanke ei tue alueen taloutta, vaan sen nettovaikutus tulisi olemaan selvästi negatiivinen. Lisäksi hanke aiheuttaisi epäoikeudenmukaiseksi koetun tulonsiirtymän tuhannelta asukkaalta muutamalle hyötyjälle, jota kunta julkisen vallan käyttäjänä tuskin voisi perustella tai oikeuttaa.

28.10. Hämeenlinnan kaupunkistategia Houkutteleva Hämeenlinna

Muistutamme, että hankkeen välittömässä läheisyydessä sijaitsee Hämeenlinnaan kuuluva Rimmilän ja Renkajärven koillisreunan alueet, johon hankkeella on hyvin voimakkaat negatiiviset vaikutukset. Myös Kotkajärvi, Renko ja Alajärven rannalla olevat taajamat ovat Hämeenlinnan osia, ja myös niihin kohdistuu negatiivisia vaikutuksia. **Huomattava osa läntistä Hämeenlinnaa muuttuisi vähemmän houkuttelevaksi.**

OSA V: JOHTOPÄÄTÖKSET VAIHTOEHDOSTA JA JATKOTOIMENPITEET

Hieman karrikoiden YVA-selostus toteaa, että hankkeella on lukuisia merkittäviä haittavaikutuksia niin luontoon kuin ihmisiin, mutta koska näiden haittojen aiheuttamista ei ole laissa kielletty, hanketoimija on päättänyt jatkaa hankkeen toteuttamista.

Hanketoimija ei piittaa hyvin selkeästä, pitkäkestoisesta ja poikkeuksellisen yhtenäisestä asukkaiden vastustuksesta. Se osoittaa harvinaista piittaamattomuutta oman toiminnan hyväksyttävyydestä ja eettisyydestä.

30. Ehdotus seurantaohjelmaksi

Ottamatta yksityiskohtaisesti kantaa yksittäisiin kohtiin, koko seurantaohjelma on käytännön tasolla hyödytön ja myös järjenvastainen – ellei hankkeelle ole etukäteen, ennen rakennuslupaa, haettu ympäristölupaa, jonka avulla toimintaa voidaan puolueettoman tahon toimesta valvoa ja puuttua ongelmakohtiin sekä tarvittaessa pysäyttää voimalat saman tien ja määrätä ne purettaviksi.

Etelä-Hattulan asukkaita tuskin paljoa lämmittää se tieto, että joku Niinimäen Tuulivoima Oy:n tulevista omistajista tietäisi viiden vuoden päästä, miten nopeasti kaakkureiden piti muuttaa evakkoon tuulivoimaloiden tieltä – ja löytyikö niille ehkä uusia pesintäpaikkoja muualta Suomesta. Kaakkureita se tieto lämmittäisi vielä vähemmän.

31. Tarvittavat suunnitelmat, luvat ja päätökset

Tuulivoimaosayleiskaavan hyväksyminen edellyttää, että alue on merkitty Kanta-Hämeen maakuntakaavaan.

Edellytämme, että kunta päättää, että mikäli tuulivoimaosayleiskaavan laatimista jatkettaisiin ja se joskus hyväksyttäisiin, tuulivoimaloita ei voi rakentaa ilman, että hankkeelle on haettu ja myönnetty ympäristölupa. Luvan sisältöön ja ehtoihin lienee liian ennenaikaista mennä, koska koko hankkeen jatko vaikuttaa kovin epävarmalta.